

ROMAN

No

11

SISU:

- H. Courths-Mahler: Laane laul.
Gabriele d'Annunzio: Herodias.
Jaan Oks: Udukogus.
Steingrímur Thorsteinsson: Komistuskiwid.
A. Ferreira de Serpa: Kaaialu.
Anatole France: Mere Kristus.
Christoph Mickwitz: Merekaldal.
Georges Rodenbach: Silmapilgu mõju.
Thu-Fu: Waremed.
Baski rahwas: Mõtted.
Wilhelm Lobsien: Saare õpetaja.
Knut Hamsun: Ameerika nisuwäljal.

TALLINN 1922
KIRJASTUS ARENG

Pidage meeles,
et „Waba Maa“ on kõige loetatavam leht.

„Waba Maa“ toob kõige värskemaid teateid.
„Waba Maa“ ilmub piltidega, igapäew wähe-
malt 8 külge.

Pidage meeles,
et „Waba Maas“ on kõige kasulikum kuulutoda.

„Waba Maa“ leiab igale poole teed.
„Waba Maas“ kuulutamine tasub enese sajakordselt.

AJAKIRI

KALAASJANDUS

Eesti
Kalameeste häälekandja.
Kalapüük-ümbertöötamine-kaubandus
teadusline töö-ühisus.
Vastutav toimetaja:
Ernst Vebermann.

Hind : 200 marka aastas
20 marka kuus

Väljaandja: „Laewanduse“ Selts, Meripuiestee 5, Tallinn

A. BRANDMANN'I

kõige wanem kompweki tööstus Eestis

soowitab omast tööstusest tuntud wäärtuses mitmeid sorti

shokolaadi

shokolaadi kompwekka.

karamelle ja biskwiiti

Tallinn.

Wäike Tartu maantee nr. 4
kõnetraat 15-94

Tallinn.

H. Leoke — raamatukauplus ja kirjastusäri

Asut. 1891.

Wiljandis.

Asut. 1891.

Teatri-kirjanduse keskladu

Nimekirjad hinnata!

Address: Leoke — Wiljandi. Kõnetraat 66.

≡ Esitus Tallinna linna ja Harju maakonna jaoks: ≡

K.-ü. „Areng“ — Tallinn, Niguliste tän. 16. Kõnetraat 12-53.

Näituse ajal nimekirjad saadawal K.-ü. „ARENG'U“ pawiljoonis, Tallinnas.

A. m. Oskar Luik, Tartus

Kirjutusmaterjaali ja paberikauba ladu.

∴ Mängu- ja iluasjade tööstus. ∴

Peakauplus ja ladu: Kõutli tänaw nr. 6. Kõnetraat 5-67.

Mänguasjade kauplus: Aleksandri tänaw nr. 1. ∴

Wõistlemata odavad hinnad. — Müük juurel ja väikesel arvul.

Ajaleht

„WÕRUMAA“

2 korda nädalas

on sõrdlemisi uus leht, kuid lühikese ajaga wõitnud Wõrumaal, Peiserimaal ja osalt Walga- ning Tartumaal nii rohke lugejate ringi ja sooja poolehoiu, nagu ei ükski teine wäikelinna ajaleht. Selle on wõimaldanud

„Wõrumaale“ korralik lehe wälimus, puhas trükk, mahlakas ja mõtte-rikas sisu, heatahtlik, õiglase ja asjatundlik sündmuste arwustus enam juhitwas ning õpetlikus mõttes kui mahategewalt. Mõnitusi ega näaklemisi ja alatut ning kahjurõõmulikku mahategemist ei tunne.

„Wõrumaa“ ei aja kitsarinnalist erakonna poliitikat. Erakonna põhimõte, missugune ta ka oleks, ei tohi takistada nimetamast seda head, mis on wastases ja seda halba, mis on eneste keskel.

„Wõrumaa“ on ära tunnud, et tülitsemiste ja näaklemistega kaugele ei saa, waid tahame elada, siis peame sõbralikult käsikäes ülesehitawat tööd tegema ja üksteisi enam usaldama.

„Wõrumaa“ kirjasaatjate wõrk ulatab kaugele üle linna ja maakonna piiride ja ei puudu paremad kaastõõlised ka pea- ja teiste linnades. Eriti kodulinnas on lehe sisu kallal hoolega töö kõik haritud ja arukamad jõud.

„Wõrumaa“ on kooli ja noorte kui ka kõigi edasipüüdwa ja kainema kodanikkude-kihi sõber.

Sarnase stihhi ja walmitse ta, awaraga warustatud, loodab leht, et ta warsil sinna maale jõuab, mil ta ei puudu ühegi korraliku perekonna maal. Ainult kes parteiliku isühikesenägelikkusest pimesatud, need ei kuuluta «Wõrumaas», ega loe.

„Wõrumaad“, mis maksab postiga tellides ainult 30 mrk. kuus ja postita 25 mrk.

Address: Wõru, postkast 25.

„Roman“

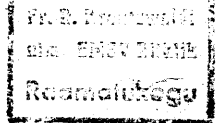
Nr. 11

Ilmub 2 korda kuus: igal 1. ja 15. kuupäeval.

1922.

Laane laul.

Sassa kirjniku S. Courths-Mahler'i romaan.

5

Reimers tegi talle naljakalt filmi.

„Mishugune arusaamine Teil on kõigist minu hinge liigutustest, kallid proua Sonnemann.“

„Noh — Teie hing — kas see näid just wõileiba ja seedetud mune vajab!“

Naerdes lahkus ta lehtlast.

Anne Dore watas kohwi tassidesje.

„Waadake nüüd“, nokkis ta, „proua Sonnemannile jääte ilka alla.“

„Ja Teie naerate mu ka weel wälja!“

„See erutab ainult iju“, kinnitas neiu.

Reimers ohkas.

„Armas taewas — nagu oleks jellele weel erutust waja. Mul tuleb üldse mu toreda ishmakuse eest hirm peale. Kardan, mu oma ema ei tunne mind enam, kui siit õnnistatud muinasmaalt wälja lähen!“

„Siis riputame Teile kindlustusjeks kirjaliku tõenduse kaela.“

„Tõesti, preili Anne Dore? Teie olete ingel! Aga nali naljaks — terwel eluajal ei ole ma nii hästi elanud kui siin. Ei, herra doktor, ärge tehke jälle niisugust tõrjuwat nägu. Olen Teile ju lõpmatu tänu wõlgu!“

„Sellest ei pea Teie rääkima“, tõrjus Klaus lahkesti.

„Noh, ma pean juba juu, sest et Teie sellest midagi ei taha teada. Aga jee on kindel — kui ma kord juba midagi olen — küll ma Teile siis ka oma tänulikkust oskan ilmutada.“

„Dõpp!“ kamandas Klaus naeratades. „Siin on Teile firi, et kord juba teisele jutuainele jõuda!“

Anne Dore silmitjes Klaussi jooja, südamliku pilguga ja pigistas ta kätt. Kui hea oli ta, jee onu Klaus; ta oli ometi kõige parem ja kõige armsam inimene maailmas.

Reimers awas kirja ilma kiiruta, aimdusjeta, mishuguse röömsa sõnumi ta silaldas. Aga kuna ta, teistest salamahiti silmitsetud, luges, tõusis taune purna ta palgele. Ustmatult luges

ta kirja weel kord. Siis lastis ta käe kirjaga langeda ja äigas käega ärewalt üle otseksje. Täiti aega istus ta ärewalt.

„Ega Teie ometi ei saanud pahu teateid?“ küsis Anne Dore wariseerlikult ja wabetas Klausiga jalamahiti naeratawa pilgu.

„Ei — oh ei — aga — hea herra doktor — olge nii lahke ja lugege mulle jee firi kord waljusti ja selgesti ette. Ujun, et ettekujutuste all kaunatan, wõi und näen!“

Klaus wõttis kirja ja luges:

„Wäga austatud herra Reimers!“

Täna emeldõunat müüsin ma Teie „Sügismaastiku“ kahetuhande marga eest ära, ja ühtlasi on mul lootus ka Teie wähemat maastikku ära müüa. Mul on rõõm Teile seda teatada, sest et ma Teie tööde wastu alati olen suurt huumi tunnud. Niipea kui Teil jälle midagi walmis on, mõtelge minu peale. Kuhu jooksite oma „Sügismaastiku“ raha saata lasta? Willal wõin Teile uusi töid saada?

Kõige suurema aupakkumisega

Richard Tann.“

Reimers ohkas sügawasti.

Siis fargas ta püsti ja läks wälja aeda, Wäljas nõjatas ta täiti aega puu najale ja wõttis kaugese.

Anne Dorel olid niisked filmad. Ta wõttis Klausit ümbert kinni ja wõjutas oma pea ta õla najale.

„Kuidas ta rõõmustab, onu Klaus! Ta ei jalja ärewuse pärast rääkidagi.“

Klaus silitas ta palet.

„Selle eest wõlguet ta sinule tänu, Anne Dore!“

„Ja sinule. Mina ei oleks jelle kõige nii targu hõtkama saanud. Aga ettewaatust! Teema ei kõi aimata, et meie selle asja taga seijame.“

Wimats ometi oli maaler toibunud ja tuli jälle lehtlasse.

„Mu herrased, ma pean oma iseäraliku ülespidamise pärast wabandust paluma. Wõimatu on teil ette kujutada, mis ma tunnen. Tahaksin kirjendada kui koolipois!“

Klaus andis talle kae.

„Tehtke jeda, kui Teie oma rõõmu ei osta teifiti awalbada. Ja minu õnnejoow tagajärjek!“

Ka Anne Dore andis talle kätt.

„Esimene samm kuulsusele — nüüd julgesti edasi!“

Reimers juudles neiu kätt.

„Eel näib olevat minuaga ainult head mõtteid. Seftjaadik kui selle õnnistatud juure peale komistasin, on mulle ojaiks jaanud ainult head tunnid! Aga nüüd — pean ruttu emale kirjutama — tema peab jeda kõhe teadma — ta ei pea minutitki enam kui tarwis ootama! Mõtelge ometi, kaskstuhat marka — niipalju raha ei ole ma weel elus näinud, taskus olemisest kõnelemata. Nii siis — nägemiseni, kuni emale ja kaupmehele olen kirjutanud. See mees peab ometi teadma, kuhu ta selle mammona peab panema.“

Ta ruttas majasse.

Klaus ja Anne Dore waatafid talle naeratades järele.

Kõhe sellejärele kuulsid nad majast naisterahwa walju kisa, millele wali, naerew noomituse järgnes.

Proua Sonnemann tuli punaje näoga ja weel itka pahandades uksest õue ja tüüris lehtla poole.

„Mis siis see tähendab“, küsis Anne Dore naeratades.

Wana proua pühkis ägedalt põllega juud.

„Niisugune üleannetu, see maaler! Ei taha uskuda, millega tema kõit walmis saab! Tulen talle lojas paha aimamata wastu, seal haarab ta äkki minu ümber kinni ja hüüab: „Pean Teid rõõmupärast pisut furnuks pigistama, armas proua Sonnemann“, ja annab mulle kits ja lats juud. Niisugune üleannetu. Ja kui ma talle siis paraja noomituse annan, naerab ta mille nätku ja küsib, kas ma ei tahaks tema naifeks jaada. Tema olla hea partii, kaskstuhat marka olla tal niisama hästi kui taskus. Ujum, ta on lolliks läinud — see naljanina!“

Klaus ja Anne Dore naerfid.

„Urge ennast ometi nii wihajena näidake, proua Sonnemann, Teie armastate teda ju pisut ometi“, naeris Klaus.

Wana proua silmitses teda muigades.

„Noh, herra doktor — niisugused noored lustiklind inimesed on mulle alati armjad. Warem, kui meie armultne herra alles elas, olite Teiegi nii wallatu, kui wahetajal koju tulite.

Sain Teist nii mõnegi musu, muidugi täitsa ausalt. Just sellepärast ongi see maaler mulle nii armas, et ta mulle alati Teid meele tuletab, misjugune Teie emte olite. Nüüd muidugi olite alati tõsi —“

„Eeda teeb wanadus, proua Sonnemann“, ütles Klaus, aga ta otjajene läks punajeks.

„Sa helde taewas — Teie ja wana — waewalt kolmkümneendwiis, ja wana?“

„Küfige ainult Anne Dorelt — küll tema Teile jeda kiunitab.“

Anne Dore punastas äkki ja largas üles, et majasse minna.

Klaus waatas talle järele piiluwal pilgul ja unustas, et ta üffi ei olnud.

Proua Sonnemanni känd hakkajid äkki piijut wärijema, kuna ta einelaua juures talitas. Ta silmis peitus ehmuw imeustus, ja kui ta hiljem toidukambri seisis, et lõunaks aineid wälja anda, tahmas ta tühti kõrwale.

„Armas Jumal — minu herra doktor ja meie laps — meie Anne Dore — jah — aga miks siis mitte — miks siis mitte? Jumal taewas — kui aga see maaler mõnda lolli tükki wahela ei tee! See oleks — —. Olin ma siis piine? Muidugi — nüüd jaan nii mõnestki asjast aru — nüüd tean ka, miks Klaus alati nii tõsi ja kurb on, kui maaler lapsega nõmmel wiibib, ja miks ta pooled hõd wäljas hulgub nagu rahutu waim! Mis pean ma tegema. — Anne Dore on ka muutunud — nüüd tuleb mulle see ka meele. Ja maaler? — Ah, sellega ei ole tal midagi — selleks on Anne Dore tema wastu liig neitsilik ja ühesugune. Aga emte — punastas ta, kui onu wanadusest rääkis. Hm — hm — kui ma ometi teakfin — minu herra doktor ja Anne Dore — jah — see oleks alles rõõm weel minu wauul päiwil!“

Mii ristlesid mõtteid proua Sonnemannini peas ja ta ei suutnud kõigi oma „agadega“ rahuleida.

Tulewikus pani ta wäga terawasti tähele, mis ta ümber juindis. Ja siis leidis ja märkas ta mõndagi. Ei aimanud ju ei Klaus ega Anne Dore, et proua Sonnemannile äkki lust oli tulnud pisut detektiivi mängida. —

Mii kadus suwi ja Ernst Reimerfi pilt oli juba peaaegu walmis jaanud.

Klausi ilikoolisõber oli tõesti pildi „Metsmaastik“ kahelkajaja marga eest ostnud, ja korraga müüs kunstikaupmees ka Reimerfi kõitjugu kowandid hästi. „Sügismaastik“ seftis alles Klaus Hendrikteni sõbra juures. Ta pidi alles siis Metsa mõisa saadetama, kui Reimers sealt juba ära läinud.

Anne Dore pidi kõit selle rõõmu lastama enese peale woolata, mida Reimers oma südamet ei suutnud warjata. Temale ütles maaler

ta, et Greete wanemad nüüd, mil tal ju tagajärgi oli, palju leplikumalt tema peale waatawat ja teda mitte enam päewawargaks ja nälarotiks ei pidawat.

Nüüd oli tal tungiw igatus koju minna. Niipea kui pilt walnis, tahtis ta lahkuda.

Anne Dore awaldas lootust, et maaler teisel temadel jälle Metja mõisa tuleb. Ja talwel tahtis ta Klausil paluda, tema seltsis kord L. Linna sõita. Tema tahtwat maatri ema ja mõrsjat tundma õppida.

Nii kadus aeg kiiresti ja wiimaks oli lahkumispäew käes — proua Sonnemanni sõidamejalajaleks tegituseks. Nii hästi kui maaler talle ta meeldis — seitsaadik kui ta teadis, et herra doktor ja Anne Dore üksteist enam jugalaselikul pilgul ei silmitsenud, ihtas ta, et maaler juba ära reisis, jelleks, et ta armjad kodu inimesed üksteist kord ometi leiaksid.

Siis oli lustilik maaler läinud. Pärast sõidamiskü jumalagajätmist Metja mõisa elanikkudega oli ta Klausil jelts Anne Dore korwamõisris waksali sõitnud.

Salajase murega silmitses Klaus mõlemaid noori lahkumise puhul. Ta oli wiimse filmapilguni lootnud ja kartnud, et Reimers Anne Dorele armastust awaldab. Nüüd aga näis kõik nende wahel seletamata jäänud olevat. Selle üle ei juutnud Klaus rõõmustada. Siig kindel oli tal weendumus, et nad üksteist armastawad — jee ei wõinud ju teisiti ollagi. Et Reimers juba nüüd Anne Dore kätt ei palunud, jeda seletas Klaus nii, et noor maaler enesele enne kindla tulewiku tahtis luua, enne kui Metja mõisa pärija kõiis. Nii oli siis piin ainult pikendatud, ta Anne Dorele, nagu Klaus uskus.

Kas neiu küll wäga kurb oli, et Reimers ilma wabastawa sõnata lahkus? Wõi teadis ta, et ta armastus kindel oli? Kas kannatas ta üldje lahkumise wälja?

Klausile oleks peaaegu armsam olnud, kui Reimers kõik kahtlused oleks lõpetanud ja Anne Dore kõiinud. —

Noor Metja mõisa perenaine seisis proua Sonnemanni jeltsis märava ees ja lehwitas Reimerjale lahkudes weel rätikut. Maaler waatas tagasi, kuni mõis oma katustega puude taha kadus. Nüüd pööris Anne Doregi iimber, et majasje minna.

Proua Sonnemann pühkis põllenurgaga ägedasti filmi.

„Ei tea, kust jee liiwatera mulle filma jatus“, pahandas ta.

Anne Dore wõttis ta ümbert waeratades kinni.

„Nüüd jääb elu mõijas waitjeks“, arwas proua Sonnemann. „Mul on ka lahju, et herra

Reimers lahkus. Aga tulewal juwel tuleb ta tagasi.“

„Jah, kord pidi jee ometi jündima. Teatud juhtes on jee ka päris hea, et ta lahkus.“

„Nimelt mis juhtes?“

Wana proua heitis Anne Dorele kiire pilguseje.

„Koh, laps — ei jaanud ju enam midagi teha ega toimetada, niikaua kui ta siin wiibis. Alati tegi ta kõiksugu nalja, ja juba homme algab meil nüüd suur küütrimisepeüha. Tunnen jelle üle juba ette rõõmu. Ja siis peate Teie piht hoolt kandma herra doktori eest. Üldje, laps, herra onu ei meeldi mulle enam sugugi. Kui kõsijeks ja waitjeks on ta wiimati jäänud!“

Anne Dore ohkas.

„Oli ta siis warem tõesti teissugune?“

„Jumalukene! Kas Teil siis enam meeles ei ole, misjugune ta oli, kui waherjal koju tuli? Alati sõbus, alati laul juus ja kuidas ta Teiega hullas!“

Neiu waitis mõttes oma ette.

„Jah — jeda mäletan ma weel. Aga isa jurnmast jaadik on kõik teijeks jaanud.“

„Õn, no jah — siis muutus ta küll kobe. Aga mina arwan, nii waitne kui nüüd ei ole ta iial olnud. Ja nüüd, kullake, pole enam aega lobijeda — töö ootab! Teie peaksite natukejeks jalutama minema, preisi Anne Dore.“

„Wõib olla hiljem, nüüd wõin ennast ka kuidagi kajulikuna näidata. Kastiis, kust eile pildi Reimerjale näha wiisin, on kõik segamini. Seal tarwis jälle kord jalule jeda.“

„Tehe jeda, laps. Siis läheb aeg mööda, kuni herra doktor waitjalist tagasi tuleb.“

Nad lahkusid.

Anne Dore läks elutuppa. Seal seisis kahe juure seinatapi wahel raske tammine kast, mil nurgad wajeft ja kõwa luff ees. See oli sama, millest Klaus kord wennale kirjutas. Kord peitusid jead talu warandused, nüüd Anne Dore mälestusasjad.

Neiu awas waewaga raske kastikaane. Ettewaatlikult wõttis ta kõik tükk-tükilt wälja. Seal olid mõned mapid isa kamaanditega, iga tehe oli ta alles hoidnud. Nende wahel oli ka isa kuub, mida jee jel puhul kannud, kui teda jurnaw tina tabas. Rohka, kust küll siise tunginud, näitas wäike auk. Weel nüüd jookkis Anne Dore kehast wärin läbi, kui ta jeda kohta õrnasti siltas.

Kastiis peitusid mõnesugused mälestused — ta jurnud emast. Hellasti ammutas ta kõik asjad wälja, kuni kast tühjaks jai. Siis pahtis ta kõik jälle hoolikalt tagasi.

Wõttis palju aega, kuni ta oma tööga walmis jai. Ühe ja teise asja juures peatas ta ja mõtles jurnud wanemate peale. Mis oleks te-

maist küll saanud, kui ei oleks olnud onu Klaus-
ji? See oli tal isa ja ema ajemel olnud.

Palaw õrnus täitis ta noore südame tema
vastu. Kuidas ta Klausji armastas! Kuidas
kõik ta mõtted ja mõlgutused tema pärast olid!
Aga ta ei mõinud onule jeda näidata, kuidas
tahtis. Neitilik kohmetus hoidis teda tagasi,
sest et ta armastus teisteks, palavamaks oli
saanud. Kui Klaus aimas, mis temas sündis
— kas ta siis ei ehmata ja tema peale pahajeks
ei saaks? O — iial, iial ei tohtinud ta jeda
teada saada, tema, Anne Dore, häbeneks enda
jurnuks, ehk ta küll midagi selle vastu ei mõinud
parata. See oli ta sees nii vaiksest kasvanud
ja võitvusele läinud ja ta tahtis jeda kindlasti
marjata. Kui ta aga alati tohtis tema juure
jääda, siis oli kõik hea.

Et ta jüda igatšes tema pärast olla, nagu
naine mehe pärast on kõige oma armastusega,
jeda ta enesele ei tunnistanud. Aga rahutu
ihaldus jäi ta rinda omelti hõõguma.

Nüüd oli ta oma tööga juba peaaegu lõpul.
Minult isa kuub ja kawatidid olid veel tarvis
kasti tagasi panna. Kawandidid mõisid parem
peal seisra, neid tahtis ta ligemal ajal veel
ford jörmikseda ja waadata.

Nii siis esiti kuub.

Hoolega pani ta jelle kofu. Sellejuures
nihtus ta kätt üle rinnatastu ja ta kuulis kastaft
krabijemist, nagu oleks kuues mõni paber pei-
dus. Ta pistis kätt tasku ja mõttis sealt wälja
kirja.

Et ta jeda siiaamaani polnud leidnud!

Humitatult awas ta kirjapaberi ja ferge
puna lehwis ta näole.

Seal oli onu Klausji kiri, saadetud isale, ja
nimelt mõni päew enne isa surma. Nii kaua oli
jee kiri siin taskus, ilma et tal sellest oleks ai-
mugi olnud.

Selle kirja pidi ta läbi lugema — sellest
wõis ta küll Klausji sellekordse wallatu tooni
leida. Ja kui Klaus koju tuli, wõis ta kirja
temale tagasi anda.

Enne pani ta kuue ja kawatidid kasti, lu-
kustas kaane ja istus ärkliplatšile kirja lugema.
Tal oli hea meel, et sellekordse noore, lustiliku
onu kirja wõis tundma õppida. Seekord oli
kõik veel teistiti olnud, jeda teadis ta sama häs-
ti kui proua Sonnemann. Dige mugawalt ase-
tas ta enda istmele, enne kui kirja lugema
hakkas.

„Armas wend, metstalunik, maaler, mõtle-
ja ja tore mees!“

Nii oli pealkiri.

Neiu naeris vaiksest endas. Kui wärskelt
ja rõõmasti jee juba kolas!

Siis luges ta edasi.

Aga mida fangemale ta jõudis, jeda enam
fahwatas ta nägu ja jeda nukramaks ta jäi.

Suuril, walutawil filmil wõhtis ta kirjale
ja wärijew hingitsemine tuli ta rinnust.

„Kas mäletad weel neid ilusaid päewi, mil
sul armastus Dorothea vastu nagu leekiw tuli
ju soontest läbi weeres ja sul ju hea, terve
uwe rõõwis? Tean selgesti, et sul seekord kõige
wastu, mil mitte ei olnud nimeks Dorothea
Mylius, wõi mis temaga kofu ei käinud, ai-
nult dige wähe huwi oli. Sina olid seekord
wõimetu kõigi vastu, Dorothea wäljaarwatud.
— sinu tollekordsest hingeisjufkorraft ei saanud
ma siiaamaani aru — aga nüüd — nüüd tunnen
sulle tagajärele kaaja. Ühhidalt, mina tahan
naist wõtta ja nimeft ühe neiu, jeda ma ar-
mastan piiritu jüdamlikkusega.“

Kui Anne Dore nii kaugele oli jõudnud,
wõhtis ta tarretult ja fahwatult ifka jälle wi-
mastele sõnadele: „Neiu, jeda ma armastan
piiritu jüdamlikkusega.“ Mis neiu jee oli?
Kuhu oli ta jäänud, miks ei olnud ta Klausji
naifeks saanud? — Ja ta luges palawiklikult
põhjuwal põuel, luges kõik, mis Klaus oma
armastusest weel kirjutas ja weel rääkis oma
igatšusest armastatud neiu järele.

„Ühhidalt — ma lähen lähemal päewil
paiukile lastud major Hartwigi juure ja palun
talt tema tütre Wilma kätt, ja siis ittlen wana
Wilmale, et jeda armastan ja kõigest hingest
omale naifeks ihkan.“

Metšit, põletaw walu ärkas Anne Dore jü-
dames. Kes wõis jee Wilma olla, jeda ta nii
wäga armastas? Ta ei aimanudki, et ta ford
juba jelle Wilma ees oli seisnud. Kust oleks
ta teadma pidanud, et Wilma Hartwigi nimi
nüüd Wilma Stein oli? Waewalt tuli ta
teadmusse ta, et jett ju üle kuue aasta mööda
oli, kui Klaus jelle kirja oli kirjutanud. Tema
ees seisis ainult kõstaji, et Klaus jeda neiuft
enejele „kõigest hngeft naifeks ihkas.“

Palawail filmil lõpetas ta lugemise. Kuid
ifka jälle pöördusid ta filmad jälle teatud ko-
hale. Ja walujasti mõtted mõlgutades püüdis
ta põhjusti leida, mis onu Klausji olid takista-
nud jeda neiuft naifeks wõtmast.

Tal oli äkki, nagu oleks kõik päiksepaiaste ta
elust kadunud. Kõige ilusam ja kõige toredam
oli temalt rõõwitud, kindel teadmine, et onu
Klaus maailmas kedagi teist nii südamest ei ar-
mastanud kui oma Anne Doret. Ta oli ise-
eneje meelest nüüd piiritu üfti ja mahajäetud.

Walu ilerewoolawuses wajas ta kummuli lau-
le ja wõttis näo kätte wähele. Palaw, ahastaw
nuuksumine raputas ta keha, kõik ta hinge häda
ja walu murdus elementaarje jõuga esile.

Nii wäga andus ta walule, et ei märganud-
ki, et Klaus sel filmapilgul maja eest mööda

läks. Klaus oli juba niikiteje aja eest wafjalist tagasi tulnud ja tahtis parajasti maija astuda, kui Anne Doret ärkliplatšil nägi istuwat.

Jahmatades jäi ta seisma.

Booleldiamatud akna kaudu kuulis ta kirjliku nuufsumist, nägi, kuidas Anne Dore õlad warijesid ja kuidas must neiupea kätewahеле oli jurutud.

Ja tema seisis siin wäljas ning ei wõinud neiu aidata. Et neiu maalri lahtumine nii jlgawasti oli tabanud, näis tema arust kindel olevat.

Uga neiu walu nähes unustas ta ije oma walu. Palaw-õrnasti tõusis tal midagi hinge. Kui ta neiu oles tohtinud trööstida! Uga ta ei tohtinud temale märkugi anda, et ta tema jüdame lugu tundis. Kui neiu ije tema juure ei tulnud täis lappelikku usaldust ja talle ije oma saladust ei ilmutanud, siis ei tohtinud ta tema talle ütelda, kuidas ta teda nüüd oli näinud.

Tajatesi läks ta mõdda — tagasi metja.

Walujaid mõtteid mõlgutades jammus ta edasi. Mõtles Reimeri peale. Kui see Anne Doret nii jüdamest armastas nagu Anne Dore teda — kas ei oles ta neiuile siis pidanud märku andma oma armastujest, et neiu selguseta seisuforda ei oles tarwitjenuid jääda? Wististi ei olnud maaler jeda teinud, muidu ei oles Anne Dore nii meelt heitmas olnud, waid oles wõinud julgesti waadata tulewikku.

Kui nüüd aga Reimers Anne Doret iidsje ei armastanud — mis siis? See mees oli dieti kõik see aja jäänud ühesugusjeks — kuni wiimse päewani. Ainult Anne Dore oli haruldajelt muutunud, jekt jaadit, kui Reimers siin wiibis. Kas pidi tema siinolek Anna Dorele ainult walu ja muret tooma? Kas pidi neiu kannatama — wastamata armastuje walu?

Ununenud oli nüüd Klausi oma walu. Tema ei tahtnud muud, kui et Anne Dore õnnelikult jaaks — kas wõi ije oma õnne kulul!

Uga kuidas wõis ta neiu aidata? — Ta ei leidnud pääseteed, niipalju kui ta ta mõtles ja aru pidas. Minus asi, mis ta teha wõis, oli, et Anne Dorega talwel L. linna sõitis ja neile jälleägemiist wõimaldas. Wähest awaldajid nad siis iiksteijele oma tunded.

Anne Dore oli wiimaks ometi rahustunud. Ta peitis kirja tasku — onu Klaus ei tohtinud teada, et ta kirja leidnud ja tema armastujest teadis. Nii põlewalt kui ta ta teada oles tahinud, miks Klaus Wilma Hartwigi ei olnud wõtnud, — temalt endast jeda küsida — ei — jeda ta ei juutnud. Uga ta teadis nüüd, miks Klaus nüüd enam nii iustilik ja rõõmus ei olnud, kui waremalt.

Mingijugune äpardus oli teda tahtistanud õnnelikult jaamast. Kas oli Wilma jurnud? Wõi oli ta ustatuise murdnud? Kas wõis see olla — kas wõis mõni neiu mabatahtlikult loobuda tema õnnelikult tegemijest? See mees oli ju kõige parem ja kuldjem terwes maailmas! Kuidas ta teda armastas! Kuidas ta jüda iikas temast kõik walu ja pahandust eemal hoida!

Pikkamiji tõusis ta üles, wõttis tübara ja läks laande. Ta tahtis jagu jaada oma kurba-dest mõtetest, enne kui onu Klausiga jälle kokku jai. Klaus ei tohtinud märgata, et tema, Anne Dore, ta armastujest teadis ja selleparast muret tundis. Mis mõtleks Klaus, kui teaks wõi aimaski, et tema, Anne Dore, tema wastu nüüd hoopis teijeks on muutunud? Klaus armastas teda ju ainult nagu õrn ija last. Ja tema — tema iikas hoopis teist armastust alajase gatsujega ning teadis ometi, et see nõue pidi rahuldutama jääma.

Jal ei pidanud Klaus teada jaama, mis temas oli. Muidu rõhuks palaw, põlew häbi ta maha. Klaus armastas ju kedagi teist ja ta jüda leinas iika weel. Sellest tuligi ta tõsine, waike oles, mis neiuile nüüd tahetordjelt walu tegi, jektjaadit, kui teadis, kes selle algataja.

Sügawasti, walujasti mõtteid mõlgutades jammus neiu kitsast jalgteed mõdda edasi.

Ta ei näinud midagi metja iludujest, ei kuulnud midagi ladujast laulust. Lehed olid juba jügismärwi omandanud ja see ilu wõistleb ijegi kewadeje iluga. Enne kui loodujes juur juremine algab, ehil ta ennast weel furd joo-wastama iluga.

Jättes tähelepanemata teed, jammus Anne Dore sügawamale metja. Ja nü jõudis ta juhustlikult kohale, kust ta tookord Ernst Reimeri abituis olesus leidnud. Mingijugune kibuwits hoidis ta kleidist kinni. Ta tegi kleidi tahti ja waatas nagu unenäost ärgates oma ümber.

Alles nüüd märkas ta, kus wiibis, aga ihtlasi nägi ta, ei kuigi kaugel eemal, Klausji ihe puu najal nõjatawat.

Klaus oli teda tulemas näinud ja ta pilt jät joobnuult neiu näole peatama.

Anne Dore jahmatas, kui Klausji nii äkki oma ees nägi.

Sügaw puna ilmus ta näole.

Klaus nägi jeda ja märkas ta weel pijarate jälgi neiu silmis.

Et neiu juhustlikult ta teaduwijeta siia tulnud, jeda ta ei uskunud. Wististi ajas teda ta jüda kohale, kus ta Reimerijega esimeist korda kokku jaanud. Neiu jegadust märkas ta ja jeltas jeda omal wiisil. Uga ta püüdis neiu sellest lahkesti üle aidata.

„Mäid ja veel metjas jalutamas, Anne Dore?“ küsis ta nähtava rahuga.

„Neiu toibus.“

„Jah! Aga fina — kust fina jia tulid? Kus on wanker?“

„Juba kodus. Tahtsin enesele piirut liigust muretsjeda.“

„Neiu wahtis talle aralt nätku.“

Kui walujasti oli ta otjaesine libras! Oli ta oma mõtetega wiibinud Wilma Hartwigi juures? Igahes tema järele? Oli ta temale kättejamatu — igawesti ja kas ei suutnud ta teda iial unustada?

Klaus astus neiu juure ja pani ta käe oma käewarrelle.

„Kas soowid edasi minna wõi läheme koju?“ küsis ta lahkesti, nagu haigelt lapselt ta soowi päritakse.

„Lähme koju.“

„Kad jammustid kõrwuti.“

„Reimers lasseb veel kord terwitada.“

„Tänan.“

„Lubasin, et tahvel kord teda waatama jõidame mõneks nädalaks.“

„Neiu noogutas unistades pead.“

„Andsin talle juba peaaegu kindla lubaduse, kui aga sinul midagi jelle vastu ei ole.“

„Olen ma iial vastu seisnud millelegi, mis jinule rõõmu teeb?“

„Neiu rõhus tajafesi ta käewart ja waatas Klausile niiskelt jaramail filmil otja.“

„Ei — ja oled nii hea — nii ütlemata hea minu vastu.“

Neis sõnades peitus arglik leek, mis Klausile oleks pidanud mõelda andma, kui ta kindlasti ei oleks uskunud, et neiu Reimersit armastab.

„Müüd jääb elu siin jälle waitjeks. Reimers jaab meil väga puuduma.“

„Neiu naeratas.“

„Jah, tema oli armas ja lõbus jeltjiline“, ütles ta otjekoheselt.

„Müüd pead jälle oma wana, igawa onuga leppima.“

„Neiu jüda põksus kõwasti.“

„Kui Klaus teaks —!“

„Ta katjus naljatada.“

„Tahad ja, et julle meelituji ütlen?“

„Klaus raputas pead.“

„Ei, laps! Jää aujaks ja mõõnda, et ma igaw jeltjiline olen.“

„Anne Dore waatas talle uuesti tõsijelt silma.“

„Seda mõõndades waletaksin —, ja ega ja ometi jeda ei nõua!“

„Klaus ei suutnud neiu pilku wälja kanna-
tada. Selles seisits ilme, mis teda rahutuks
tegi. (Järgneb.)“

Herodias.

Itaalia luuletaja Gabriele d'Annunzio.

*Herodes magab, aga tema kaisus
veel vaikselt walvamas Herodias;
ta silmad hirmul ust on wahtimas,
kui ise puhkab padjavirna paisus.*

*Ja uksest tungib tuppa valgus mahe ...
Kui laulavadki orjad talle veel,
et rahulikult uinuks tema meel —
ta pilgust wahib wälja näriv pahe.*

*Sest wäljas kenal hõbevaagnal valgel
on, verine ja hirmus, Ristia pea,
kel silmad ähvardades lahti palgel.*

*Ta suugi lahti, unustanud kire,
ei räägi ega pahandada tea!
Ja lõvilakast nõrgub veretire ...*

Udukogus.

Jaan Oks.*)

Sügis, tule sina, too rahutule hingele waigistusi, liikuwatele meeltele puhkeega ja anna mu uimuw udu-paks rahu tagasi!

Sügis, ma otfin ju salalikkudes warjubes oma januware waimule jööki! Su mõistatuslijed-magujad kaastunded peawad mu südamehalduste wastukõla eneses kiini pidama — nad warjavad ju kõike seda, mis ma nii wäga otfin.

Sügis — ja pead tõde tooma, ja pead elu näitama nagu ta on, ja pead lihtsalt kõik seda tegema, mida ma nii wäga soowin, ihaldan...

Need pidad pimedad ööd täis waiame ja tonte, igajugu õnnähtusi jelle musta, läbiipaistmatu öökadumusega... Need trotsiwad tunnamad, jalakawalad, igawat piina sünnitawad sügisööd... need jatkulised, wentivad töötunnid, mis määratunud kuhjad igajugu mõtteid ilmale sünnitawad, neid siis pooleni wõi terweni illes kaswatawad... siis aga kaowad, et mujal jälle inimesi waewata, neid mõtlema juudida, nendelt kõik ära riisuda ja järele jätta ainult tühja, põhjatu õudse igawuse...

Ma armastan sind, ja sügisöö!

Sa igawene tühjus, ja elu ilma eesmärgita, ilma sihita, ainult wale, pettus, ainult inetu narrimine, ainult hirwitam pillamine!

Murjatu wana see kõik, ilma wähemagi huwitujeta, ilma raasukejegi uudiseta — alatine kordumine, tühimatus...

— — — Ta hallide pilwedege päewad, need alati nutwad, surmatuulutatwad, õnnetuht-kiluwawad päewad — päewad... üks pahem kui teine, kõik läbi ja läbi sallimatu halwad... ma ei usu enam midagi!

See mada seenekarwa maailm, kõik see kogu hakatuselt kuni lõpuni ja wõlast teiseni. See on must ja tühahalli karwaline...

Uda, paks sügisudu!

Suu ja silmad, nina ja kõrwad on täis jels-

lest inetust õhusegust — — — küllalt juba, küllalt tahaksin juba karjuda, aga ei juuda enam, hää ei kuule enam tahtmise kasku, ta wangub ja jureb ennem...

Ta jureb ja keegi ei kuule seda hädahäält, keegi ei awita, kõik ümberseisjad on kaastundmujeta — ilmaasjata olen enmast karjumisega wäsitanud.

Udu sinine ja hall, udu wärwitu külm, elutu, lohijew ja weniw — ma armastan sind!

Marutuul...

Sügisene torn, see halastamatu lõhkuja, toores jõud, jõud ja jälle jõud...

See jumale julgun marutuul, kõik wigastaw, pahandaw, igaihte puntuw, igaihte tõukaw... kes lõhub, kes purustab, murrab ja laiali pillab, see mäsšaw, meeletult liikuw torn, mis ei jure... ei jure!

Sii meelitaw — meelitaw on ta...

Wihane wihmajadu, alati nirišew, tülitaw-pirišew wesine wihm... Gale, wäeti ja walelit nagu ta alati on, lurb, nukter ja jälle nutk, pikk nutmine igal pool...

Need läilad piiraroad, see wirišew pori, põhjatu jopp, uued wesišusjed, waljumad pirišemised, porised, porise lämbunud poolelised nuuksumised, wärinad wiletsuse pärašt, hajjewad higipisarad...

Ma hirwitan — mu lõbu on piiritu! Sülgan kõige jelle kupatuse peale mitmekordset. Lambin jalgadega weel sügawamale kõiki porise, hirwitan kui hullumeelne, naeran, piltan endiseid pühadusi, sõiman lootjaid narideks, uskujaid lollikesteks ja armastan — jurra... Eluhimu on lõpnud, wst elu jisse kadunud, lootus purustatud — kõik, mis kalliskõli, on ära wõetud. Mu hullustus ja metsik wiha lõpewad ainult siis, kui mulle kätte antakse nü w a b a d u s, rööwitud wabadus!

Miks ma praegu sel ajal peaksin elama?

Mistarmis?...

*) Originaal-käsitirjast.

Komistuskiwid.

Islandi luuletaja Steingrimur Thorsteinsson.

Ju küllalt verd siin laavakivid jõid
mu jalatallast, käies nende rajal;
ka minu hing sai haavu igal ajal,
kuid inimeste südamed neid löid!

Kaaialu.

Portugali kirjaniku A. Ferreira de Serpa jutustus.

Lanai oli pühitsetud, õnnistatud maa, kõige wanem jaartest, Bahulu tütar, merejumalanna.

Sellegipärast oli kaheksa jaare kuningas tulnud kõigi oma lootsikutega, pealikutega ja preestritega ning alla heitnud jellegi jaared uagu kõi teised. Tema oli Kohalase walitseja Umi poeg.

Wõidupäeval woolasid kõik jaare elanikud kaldale. Kuningliku telgi ette panid nad maha oma annid, milleks olid põlluwiljad ja metskoerad, mida nad olid nuumanud õrna lihaga. Naised kandsid wankluid ja pärgi jasmiinist. Need panid nad kaela sõjameestele, kes kuningas ümber seisis. Jlegi kuningas pähe panid nad toreda krooni, mis lilledest ja lehtedest punutud.

Kõigest neidudest kõige ilusam oli Kaala, magus kewadelill, kes alles wiisteistkümmend aastat wana. Nagu kõik Kanata jaare neid, oli ta oma keha ehtinud lilledega ja lehtedega, mida taul kajaksti sira-sinna liigutas ja mis siis neiu noort, süütu keha katmatult näha lasksid. Tema iludus tõmbas ühe kõige waprana sõjamehe, Kaaialu, pilgud oma peale ja wõitis ta südame.

Saati alla heites oli Kaaialu käjwaras Lanai meestele raskeid haawu löönud. Tema raskeid odapisteid ei olnud keegi wälja kannatanud; kirjast ja appihüüetest hoolimata oli ta jaare allahermise päewal mehed jabadena kuristiku ajanud, kust nad enam tagasi ei tulnud.

See oli Kaaialu tegu. Ja ta oli noor ning ilus. Ta astus ilusa neiu lähedale ja ütles kuningas poole pöördes:

„O, kõigi jaarte kuningas, anna luba, et jee ilus kll minu omaks saaks orus, mis ja mulle eluasjemeis andsid!“

Uga kuningas wastas:

„Sina istutad Lanai jasmiini orgu, mis julle Kohalase kirkisin. Uga weel üks teine joo-wib omale jeda neiu ja jee on „fondimurdja“ Marilu. Mine ja wõtle temaga; wõitja oman-dab Kaala ja peab ta wiinma oma ütti, kus mõlemaid jama matt katab.“

Kaala wäriseb ja kardab, kui kuulleb juttu aetawat „fondimurdjast“ Mailust, kelle kaalus-tused jurma tootwad. Enam kui üks neiu oli tema juudluste all wiimast korda hinge tõm-manud ja wiisati tema poolt wälja woogudele hahtaladele jöödaks.

Ja Lanai noor neiu armastas „Suure-

maa Hawaii“ sõjameest, kes ta rahwa ära wõitnud ja kelle jara-silmad teda nii heäraklikult silmitsesid. Ta pööris tema poole ja ütles:

„Jand, olgu sinu käjwaras kõige kõwem ja sinu julgus wõidurikas! Päästa minu jelle käest, kes neidude werd joob, ja niitaua kui Kaala elab, teedab ta julle „b w i d“ ja kudub waipe.“

Wõitlus algas.

Mehed astusid üksteise ette.

Nad on paljad, aiuult punjate ümber, on neid rätik. Nende silmist leegib wiha, täis põlgust ja wõitlushimu sirutawad nad käed kõrgesele. Piitkamisi jannuwad nad edasi, lähewad üksteisele nägudega, purdutawad teineteist ja lähewad jälle tagasi.

Nüüd hüüab Marilu, fondimurdja, hirmia häälega:

„Kaaialu, arg naiste ees, wapper sõjameeste ees, sinu oda puuris põgenewa waenlase jek-just läbi. Ma anurran ju põhwele peal katti, niitaua kui ju keha weel jee ja hingaw on, wistan ma ta näljase jee ette. Ja kuma ta sinu haawu rebib ja ju kõhu kõhti kirjastab, tahan ma jeda, jeda ja armastad, juudelda sinu silmade all, enne kui nad jumas kinni wawwad.“

Kuid noor sõjamees naeratas ja wastas:

„Sina, neidude mõrtjufas, pead oma kõri käljes mehe kätt tundma. Glühju ajan ma wälja ju truudujeta, walelikust rinnast, ja kirjast jead ei joowi sinu liha jilia. Merelähe haid on iljed ja wotawad sind!“

Nüüd ajusid nad üksteise kallale ja otsisid wastastikku ülestõstetud käel teise kõige õr-nemat kohta.

Korraga langeb Marilu käsi hirmia hooga wastajele. Kuid jee, weel kiirem ja wäledam, kahmab kinni wastase käjwarrest, keerab ja pöörab jeda ja murrab nii wastase öla ja käj-warre katti.

Haawatult wõitleb Marilu siiski edasi, kuid nagu tangid wõitawad wastase kaks kätt ta teisest käjwarrest kinni ja murrawad jelle katti nagu kumwa rao. Rippuwail kätel pöörab wõidetu wõitjale jella ja tahab põgeneda. Kuid Hawaii wamees kahmab taft kinni ja jurub ta põhwi. Kaaialu hakkab teda kõigest jõust kai-taga pekema, kuni kolidid ragijewad ja pilbas-tuwad. Neidude kole kägistaja lamab liiwas pikali ja ühes juust purtskawa merewooluga gingas ta wiimast korda.

Nüüd hüüdis kaheksa jaare kuningas:

„Hea tüü! Meie pojal on jumala Kanhaea jõud. Mein tulgu ja hõõrugu oma keha hea lõhnaliste rohtudega. Teie peate pidustama juure pee tantju ja laulukuga; siis warjab teid üks ja jama katus.“

Meiud wõtsid ringis istet, hakkasid laulma ja sellejuures kivikestega täidedud nõusid raputamata. Siis tõusid nad üles, wõtsid üksteise käest kinni ja tantjtsid lauldes toredaid tantje.

Tuul mängis tajakesi lehtriietega ja tõstis nad üles. Sõjameeste silmad hõõbusid ja läitfifid.

Nüüd astus Kaarialu oma walitud lille otte, wõttis ta käest kinni ja wiis ta minema, üteldes:

„Tänajest päewast saadik tantjid ja Rohaläs minu ütts, aga ainult minuga.“

Siis kajas äkiline kisa. Selle sünnitaja oli üks mees, kes ruttu pealiskute juure poowis ja kurtis:

„Kaala, minu tütar, on kadunud. Kes hooitfifib minu eest mu wanas ees? Mis pean ma wastama Olawahu noorele pealiskule, kui ta teda minult nõuab? Pean põgenema wõi enda ära peitma, wõi ma tapari enda ära!“

See oli Dpanui, Kaala isa, kes nii kurtis.

Ta oli ühes teistega Maamalai kuristikkudes wõidelnud ja näinud, kuidas ta juguwenad kuristikku kufkufid; tema ise oli enda waenlase kätte annud ja nii oma elu päästnud. Kuid nüüd mõtles ta endamisi:

„Mafkan kätte ja wõtan ältre oma rahwa mõrtfufalt tagasi. Wiin ta kaugele ja peidari merde, kus peale minu ja merejumalate keegi ta elukohta ei tea!“

* * *

Oli järgmine hommik; Kaala istus oma ifanda läwe ees.

Ta nägu hiilgas nagu päewajumal, kui ta Maui elukohest üles tõuseb. Ja siis seifis äkki Dpanui, tema isa, ta ees ja ütles:

„Tütar, sinu ema on Mohanas juremas haige. Palu oma ifandat, et ta sulle luba annaks teda weel kord näha, enne kui ta sinu oma paadis „Suurele maale“ wiib.“

„D! ... kui kaua on juba minu ema Kaalan haige? ... Lähem teda wiibimata waatama ja ta walutawaid kehaliikmeid suudlema. Ta paraneb, niipea kui ta tütar teda on suudelnud. Kaarialu, minu ifand, on hea; tema lasseb mind minna, ja olen jälle tema juures, enne kui suu teist korda lähe wetes preegeldub.“

Ja ifand ütles temale:

„Mine!“

Uga ta oli kurb, sest temalgi oli kodus Kohala orus ema; aga ta ütles weel kord:

„Mine. Kaarialu on pealtf ja ei tohi rääkida naifjena.“

Ja Kaala lahfus.

Tihti waatas ta toha ja nägi oma ifandat seiswat kaljul, mis ükfikult mereft üles tõusis. Liikumatuft seifis ta seal.

Kui neiu mäetippu jõudis, kus ta ühte teife orgu pidi alla minema, nägi ta teda weel wiimast korda, kuidas ta talle ükfijulmit ja liikumatuft järele wahtis.

Dpanui ja ta tütar jõudsid ruttu edasi. Nad sammusid läbi Palawai orust, Rahulu metsadest, läkfid jõest üle ja wõtsid mägedele.

Nüüd lahfus wanamees teelt, mis neid Mahanise wiis, ja pööris jälle kalda poole. Kartlikult küfis Kaala:

„Jä, meie wiift oleme ekfiteel; sel teel meie minu ema ei leia.“

„Sinu ema wiibib Maamala lahes. Ütlefin, et ta juremas on, et sinu ifandat paremini peita. Ema on terve ja wotab meid. Tema walmistas sulle Palawaiis tarot ja kogus sinu kaalafeti tarmis kirjuid, färawaid küwe. Juba tänä õffel magad ja tema juures.“

Wäifides sammusid nad mäest alla kaldale. See oli tüühi ja laige; näha oli ainult mõni kalju ja pisut merd. Ja jälle küfis Kaala:

„Oh isa, kuhu me läheme? Siin elutfeb ju madu Puli ja asuwad haikalad. Tahad ja mind neile saagiks anda? Kas ei tohi ma wana ifandat ilal enam näha?“

„Kuu!“ ütles Dpanui, „kuule äõtt. Meri faab olema sinu elukoht, haikalad su sellifiline ja walwur. Tema ei tee sulle midagi paha. Wiin ju merejumalate juurde ja sinu wihatud kaskija ei rõõwi enam Lanai tütreid. Kui Kaarialu oma paadiga Rohaläsje tagasi sõidab, siis tuleb Olawahu pealtf ja sina lähed maale tagasi.“

Nii rääkis ta. Siis wõttis ta waitiwa Kaala käest kinni ja wiis ta ükfikut randa mõddia ilka kaugeemale ja kaugeemale, kuni nad Kohata jõudsid, kus meri näis fägawannini kohjefawat. Weed loputafid siin juurt, fägawat kohbast korallifaarel, kuhu ainult weelalt juure pääfeb. Siis kahmas ta tugewa käega neiu ümber kinni ja hüppas fägawale wahu woogudesje. Waba käega tegi ta teed, kuni ookeani woowdisje jõudis ja seal kalju wahel kiffast awaust nägi.

Nad olid jõudnud haruldajele rannale, kuhu ilal päike ei paiftnud. Wanamees aja enda piisti ja hingas fägawasti ja raskesti koopa lühma õhku. Wäifefst ruumi loputafid lamberriingi wahetpidamata merewood ja kahmatu päewawalguis, mis weelst läbi langes, oli jelle õudje toha ainjaks walguftajaks. Wähid põgenesid märgade kwide alla ja Puli, hirmus madu, woomas pikkamisi ja laifalt auguft wäl-

ja vaatama, kes see oli, kes ta und julges eeskitada.

Kaala võttis isa põlvede ümber kinni ja palus ärdal häälel:

„Jä, mu isa, lõõ mu jelle kalju vastu suruks, enne kui see hiimus madu enda minu kaela ümber mäsfi!“

„Kuide,“ vastas Dpanui, „minuga tulled ja tagasi ja naudid sooja päikselvalgust, punud Palawai õitsmas, lõhnavas orus jasmiinist pärgi, kui mind tahad saata Olawahu pealiku maija ja tema juures unustada oma isanda, jelle võitja, kes meie rahwa werega on määritud.“

Kuid tajakese jostas Kaaialu maine, põlvi tades paljal, karedal kaljul:

„Mina ei taha kellegi teise kallistusi peale minu isanda kallistuste; kui ma oma pead enam ei tohi panna ta rinnale, siis heidan sin neile kühnadele kiwidele ja wotan seal surma. Kui ta mind enam ei tohi kaelustada, siis tulgu Pulli ja hammustagu mind. Ta kerigu enda minu ümber ja rebigu mu süda rinnust, et mu elu lõpeks, sest ükski teine peale mu isanda ei tohi minu isand olla.“

„Kaitsku ta sind siis“, kirjendas Dpanui ja lükkas neiu jalaga enda juurest eemale. „Kaitsku Pulli sind, kui Olawahu pealik tuleb ja sinu oma maija Mani kinkudele wiib. Ära kalju põgeneda, see oleks ilmaaegu. Wood on kaugeid ja sinu käsiwarred nõrgad. Wood wiskawad su kaljudesse ja lõõwad su surmuse. Sellepärast wota seda, kelle ma sulle saadan, ja — ela!“

Nende sõnadega hüppas ta merde ja kadus meekeerijesse.

* * *

Kaaialu oli kaljule seisma jäänud ja kawa sinna poole wahtinud, kuhu poole Kaala isa heitis läks. Kawa jäi ta sinna, weel pärast jeda, kui Kaala juba orust oli lahkunud.

Wimats heitis ta ajemele pikali, kuid und talle silma ei tulnud.

Ta tõusis ja jalutas kallast mööda terwe öö edasi ja tagasi. Päewa algul läks ta jälle kõrgele kaljule ja wahtis igatjedes ja üüsililmil mägede poole, mille taha Kaala kadunud.

Seal nägi ta kaugeist üht neiu, kergesti kui kits, üle kiwide ja kaljade hüppawat ja läks tulijale vastu. Bettumult jäi ta keset teed seisma, sest tulija ei olnud see, keda ta wotas. See oli ta sõbranna, wäike Ua, ja tema näol seijid pahad teated. Kaaialu küsis temalt:

„Miks jääb minu armas lill nii kauaks ära? Suhtus temale õnnetus? Kas on wabest Anaa-

na kurnad laulud ta jiidame purustanud, wõi lamab ta külmetades Mahana wäljabel?“

„Bealik“, vastas Ua kurnil silmil, „see, keda ja armastad, ei jõudnud orgu. Ta ei olnud ema kaalani ütis. Kalulu mägestiku kõrgusel nähti ta isa, kes ta metja wiis. Pärast jeda ei ole tema kohta enam wähematti teadet.“

Kaaialu ei tahtnud enam midagi kuulda.

Ta jooksis kaugele, läks alla kaldale, ruttas orust läbi, sammus üle jõest, ronis mäele, leidis wiimaks nende jäljed ja jälgis neid. Ta tundis neiu wäiksed jalajäljed ära.

Saiale legendilule jõudes nägi ta neiu isa — Dpanuid. See oli üffi. Walgepeaga wanamees põrnitjes tuhnikult oma ette. Uga ta tundis ära noore pealiku ja nägi wihatulb ta filmis — see tuli kuulutas talle kättemaksmist. Ta wiivitas silmapilgu, siis aga otjustas ruttu põgeneda.

Uga Kaaialu, kellest teegi ei wõitluses ega wõidujooksul jagu ei saanud, ruttas talle järele. Nad jooksid teed mööda Kealia poole.

Wanamees ruttas püha linna poole — põgenejate ja tagaastawate warjupaiga poole.

Kuid warsti rauges ta jõud.

Waerlane oli juba tema kannul ja sirutas käegi tema järele wälja, et ta kaelast kinni napjata. Kuid käsi libijes higigataetud teha küljest lahti, ja põgeneja oli juba püha müüriini jõudnud. Weel wiimane jõupingutus ja ta oli müüri warjul — seega jumalale kaitse all.

Wõimetus wajas pealik maha.

Ta needis jumalaid ja hirmjat, kuratlikku Tabut.

Sõbrad tulid ja wiisid ta tagasi tema ütti, kus ta kinnisilmil, ilma elumärgita, ajemele langes.

Kui ta ärkas, nägi ta wäikest Uat lahtistel juustel, nuttes woodi jalutis istumat. Tema kõrwal seijis waagen riisiga ja kirkutatud kalaga. Ja kui ta oli jõõnud, oli ta jälle tugen ja jõuritas nagu ennegi.

Ta tõusis üles. Kuri omaste palwele ja ilma pillugi heitmata Uale, läks ta teele ja ütles:

„Lähem jälle ära ja otjin teda igalt poolt. Ei leia ma teda, siis suren.“

Ja ta läks läbi Kalulu metsa, käis läbi Mannalei orud ja kirstikud ning hüüdis Kaala nime. Ta läks läbi Paomai maast, Raihola-ne orust, kus püha allitas siriseb. Selle juures istus üks preester ja jõi kõrwitjakoorest.

Wanamees pattus talle oma waagnat ja ütles:

„Wästinud mees, joo püha wett, mis ihegi jurnud elustab!“

Kuid Kaaialu kurtis:

„Jä, ei ole mul ei nälg ega janu. Üble mulle armult, kust ma wõin leida jelle, kelle tao-

tasin, ja ma toon sulle sinu jumalate tarvis palju ohvrid, loeri ja inimesi."

Naeratades vastas wana:

"Mu poeg, ma tean, et Palawai ilusat roosi ostid, aga ainult tema isa mõis ütelda, kust ja ta leiad. Aga ma tean ka, et sa teda asjatult ostid metsast, orust, mäelt ja kiristikust. Opanui on julge ujuja, tema tuuneb meres redupaitu, kuhu ainult tema juure pääseb. Kui teegi ei julge temale järgneda, kui tuul wingub ja pimedus maha langeb, siis kaob ta inimeste elukohast ja rändab merejumalatega rohelisel weel. Selle, keda sa armastad, leiad ja merekaldalt mõnest koopast."

Pealik ruttas edasi ja pööris jälle merekaldale poole. Palawai lagendikudel leidis ta külad tühjad; vähemasti juutsu ei tõusnud ätti-dest. Kõik inimesed olid kuningale merekaldal kalu püüdmäs.

Kuid Kaaialu ei olnud üksi.

Wäike Na oli kalle eemalt silmnäo järele järele tulnud, ja kui Kaaialu mereäärde liiwale jõudis, tuli neiu tema juure ja tahtis teda trööstida.

Aga Kaaialu ei kuulnud midagi muud kui woogude loetumist ja nägi ainult wahuseid wooge, mis wahetpidamata tulid ja läksid.

"Kaala, kaala, kus ja oled?" hüüdis ta üle wete.

Ta arwab kuulwat neiu häält tuule kaebamises, mis üle mere puhus, ja läks wälja wette.

"Kaala, mina olen siin ja ootan sind!"

Ja jälle kuulas ta häält, mida tuul üle wee kandis.

Seni ahastas wäike Na kaldal:

"O, pealik, tule tagasi maale! Tule minu juure. Waata ette, et sa ei jattu kiristiku jumalate võrku, kes korallikoopaid waltawad. Tule tagasi! Mina punun kroone ja pärgi, räägin sinuga kaalast, sinu ja minu sõbronnast, ja kuwatan su pisarad oma muusdega. Tule! Sõjamehed koguvad, kuningas kutsub pealikud kokku, sinu paat wotab!"

Aga Kaaialu ei kuulnud midagi sellest.

Nüüd jooksis neiu kõige juuremas ahastuses Realiasje kõigi jaarte kuningat otsima.

Kui see ta sõnu oli kuulnud, jäi ta kurwaks.

Ta kästis paadid teele minna ja sõitis pealikutega Kaumalapani kalda poole.

Liimal lamas Kaaialu ja hoidis oma ilusat Lanai lillekest jures käte wahel. Peaaegu jumajuus, oli ta tema leidnud koopast, mille awaus wee all seisab.

Tapastei kõneles kaala temaga:

"O, mu isand ja käskija! Tahtsin sinu

juure tagasi tulla, kuid merejumalad haawasid mind wastu kaljut ja terawaid kive; woog kahmas minuist kinni ja ma ei mõtelnudki enam, et sind weel näen. Aga ja tulid! Minu süda põksub sinu jüdame rajal, nüüd wõin jorra!"

Aga Kaaialu vastas:

"Sina pead elama. Ira karda enam midagi, mina olen sinu juures. Ja ma armastan sind. Sa tuled tagasi orgu, oma ütti ojakese kaldal, ja punud pärgi ja matte oma ijandale!"

"Ei, mu käskija", sõistas neiu. "Kaala ei punu enam pärgi. Luba, et ma weel wiinast korda oma käsiwarred panen su kaela ümber. — Mõha!"

Kui kuningas sõjameestega sinna jõudis, läks Kaaialu kalle norus peaga wastu ja ütles:

"Kõigi maade kuningas, ma kaotasin lille, mis mulle andis; ta on jurnud. Nüüd ei tee mulle enam mingisugune asi wõimu!"

Aga pealikute pealik vastas:

"Kas ja ei ole sõjamees, ja tahad ühe neiu pärast jorra? Siin seisab Na, kes sind armastab. Ta on noor ja ilus nagu kaala. Ma annan ta sulle ja weel enam, kui tahad. Sa wõid kõigi Lanai tütarde keskest walida. Suur Palawai org ja minu Kaumalu kalaweed on sinu omad, ja sina pead jelle jaare isand osema."

"Kuule, pealikute pealik, kaala oli mulle enam kui elu, enam kui jumalad, enam kui sina ise, mu kuningas. Sest filmapilgust peale, kui teda nägin, ei juutnud ma oma silmi temalt enam ära pöördä. Weel ilusamana näen ma teda aga, kui filmad kinni pigistan. Sellepärast luba, et ma nad igawesti kinni pigistan!"

Nende sõnadega hakkas ta inestamiswäärt ojawusega üle rouima kaljudest ja kiwidest, kuui ta kõige kõrgemale kaljule jõudis.

Weel kord waatas ta tagasi, siis hüppas ta alla kiristikku, sinna purustatult lamama jäädes.

Kus ja oled, wapper pealik! Kus ja oled, ilus lill! Mis oled ja omast lapjed teinud, isa! Kõhaku orud waitiwad ja Lanai mäed nutawad. Nad olid üksteist armastanud nagu päike lille, nagu kala wisu woogu. Nüüd magamad nad kulg kiltje kõrwal ja ijegi mere nüihin ei ärata neid enam.

Nad mõlemad olid randa ajetatud. Kuningas lastis nad peente, kudutud waipadega ja bambusmattidega kinni lasta.

Nii magawad nad.

Neist räägitakse weel kaua ja nende mälestuseks laulawad inimesed ja wõsawad oma kaebelaulu...

Mere Kristus.

Prantluse kirjaniku Anatole France'i jutustus.

Sel aastal uppus mitu Saint-Balery laevameest merel ära. Lained loputasid nende kehad ja paatide jätised kaldale, ja üheksa päeva nähti mägilisel teerajal, mis üles kiriku juure viib, lihtsaid, meeste õlgadel kantud puufärte, millele lesed, mustad sübarad peab, järgnesid.

Wana kalamees Johan Lenoel ja tema poeg asetati kiriku festpaika, mille wõlvi külge nad kord olid Jumala ema auks ühe laewa ühes täieliku tallasega kinnitanud. Nad olid olnud õiglased mehed, kes oma Jumalat kartsid, ja kui preester Truphenius oli pattude andeksandmist kuulutanud, ütles ta piisaraistkaidetud häädlega:

„Sial ei maeta pühaste mullasse tublimateid ja paremaid ristiniimesi, kui Johan Lenoel ja tema poeg jeda olid. Seal ootavad nad siis Jumala kohtumõistmist.“

Mitte ainult kalameestepaat ühes nendes olewate inimestega, ka nii mõnigi suur laew jookkis sel ajal randa ja sai mere ohwriks; ei läinud pääwagi mööda, mil meri mõne wraki jätiseid ei oles kaldale loffutanud.

Nii nägid mitu last, kes ühes paadis jõudsid, ühel hommikul üht nagu laintel. See oli Kristuse kuju, kõwast puust elujuurusest nõredatud, lihakarwa maalitud, nähtawasti tükk wana kunsti. Omnistegija ujus laintel, känd laiali. Lapsed wõtsid ta paati ja tõid Saint-Balerysse.

Kristuse otjaesist kattis okastwonn ja ta jalus ühe kätes olid augud, aga niisästi naelad kui ka rist puudusid. Laialilaotatud, õnnistawate kätega näis ta olewat niisugune, nagu teda olid näinud ristilt maha wõttes Arimaatia Joosep ja pühad naised.

Lapsed andsid kaju ära preester Trupheniusele, kes neile ütles:

„See Omnistegija kaju on wana töö, ja see, kes ta lõi, on wistiski juba ammu surnud. Kui ka Amiens'i ja Pariisi kaupmehed meie ajal 100 frangi eest ja kallimalt imetaolisi kujusid müüwad, wmeti peab tunnustama, et ka wanaegsed tööliised oskafid häid töid teha. Aga mis mind eriti rõõmustab, on see: kui Jeesus Kristus laialisirutatud kätel tuli Saint-Balerysse, siis tegi ta jeda, et raskesti kahtutud kogudust õnnistada ja temale kuulutada, et ta halastust tunneb wäeste inimeste wastu, kes oma elu kalapüügil kaalule panewad. De-

ma on Jumal, kes meepeal tõndis ja keewaje kalawõrle õnnistas.“

Niipea kui preester Kristuse oli lajtnud kirikus altariinale asetada, läts ta koguduse laudsepa juure ja tellis temalt ilusa kammeristi.

Kui see walmis oli, naelutati Omnistegija üsna uute naeltega selle külge ja asetati rist kiriku eestseisjate pingi kohale seinale.

Siis nähti, et Kristuse filmad olid täis halastust ja taewase kaastunde tagajärjel nagu niisked.

Üks kirikueestseisjatest, kes ristikuju ülesseadmise juures wiibis, arwas nägewat, et Kristuse jumalikuist filmist pijarad weeresid.

Kui preester järgmisel hommikul messepoistkese jeltis kirikusse astus, imestas ta wäga, et rist kirikueestseisjate pingi kohal tühi oli, kuna Kristus altarilawal lamas.

Niipea kui ta messeohwri oli toimetanud, lastis ta laudsepa kutsuda ja küsis temalt, miks ta Kristuse risti küljest lahsti wõtnud.

Aga laudsepp wastas, tema ei olla jeda puutunud, ja kui preester jeda jama weel oli küsinud kõftrilt ja kirikueestseisjatest, jõudis ta kindlale teadmisele, et pärast kaju ülesseadmist enam keegi ei olnud kirikus käinud.

Nüüd sai ta weendumise, et ime sündinud, ja mõtles selle üle kaua järele.

Järgneval pühapäewal kõneles ta jellest jutluses kogudusele ja kutsus neid üles andeid annetama, mille eest wõiks walmistada uus rist, ilusam kui esimene ja wääriksem maailma Omnistegijat kandma.

Waesed Saint-Balery kalamehed annetasid niipalju kui jõudsid, üegi lesed ohwerdasid omad weeringad. Raha tuli niipalju kokku, et preester Truphenius koke wõis minna Abbeville, et seal risti tellida ilusast eebenipuust, mille sisse kuldtähtedega kirjutati: J N R J. Raks kuud hiljem asetati ta endise risti kohale ja naelutati Kristus selle külge.

Aga Jeesus lahkus selle pealt jälle nagu emnegi ja heitis õõjel jälle altarilawale.

Kui preester ta sealt järgmisel päewal leidis, langes ta põlwili ja palwetas kaua. Kuulujutt imest lagunes ümbruses laiali ja Amiens'i daamid panid toime korjandused Saint-Balery Kristuse heaks. Pariisist sai preester raha ja kallid asju ja mereministri proua jaatis talle teemandist südamet.

Kõigi nende waranduste abil walmistas

üks kuldjupp Saint-Sulpice tänawal kahe aast ta jooksul kuldristi, mis kalliskividega ilustatud ja kaks nädalat pärast ülestõusmise püha Saint-Balery kirikusse juure au ja pühalikusega üles seati.

Uga Kristus, kes waluristi polnud põlanud, lahkus ka jellelt kallilt ristilt ja heitis jällegi altari laua walgele lõuendile.

Kartes talle meelegaiget teha, jäeti ta sinna lamama.

Seal puhkas ta juba enam kui kaks aastat, kui Peeter, Peeter Cailu poeg, preester Trupheniuse juure tuli ja talle ütles, tema olla me-retaldalt Omnistegija õige risti leidnud.

Peeter oli poolkollakas pois, ja et tal küllalt mõistust polnud omale eluülespidamise teenimiseks, siis andsid inimesed temale armuandeid. Kõik armastajid teda, jest et ta tial midagi paha ei teinud. Uga mis ta ütles, oli mõtteku, ja teda ei pandud palju tähele.

Uga preester, kes afati ja palju jelle müstertiumi üle järele mõtles, mis mere Kristust ümbritses, oli illatud jellest, mis lihtmeelne Peeter temale ütles. Ta läks kõstri ja kirikueestseisjate seltsis sinna kohta, kus laps risti ütles näinud olemat, ja sin leidsid nad kaks naelutatud lauda, mida meri kaua kannud ja mis tõesti risti moodi wälja nägid. Need olid ühe laewa jätijed; ühel laual seisid weel selgesti tähed J ja L, ja keegi ei kahelnud, et need

jätijed olid Johan Lenoeli ja ta poja laewast, kes wiie aasta eest merde olid uppunud.

Kui nad laudu nägid, naerjid kõster ja kirikueestseisjad poisi wälja, kes ühe laewa riismeid Omnistegija ristiks arwas, aga preester tõrjus nende pilked tagasi. Tema oli palju järele mõtetnud ja palju palwetanud, sest jaadit kui mere Kristus kalameeste juure oli tulnud, ja lõpmatu halastuse saladus näis temale lahendumat. Ta lauges liiwale põlwili, palwetas ustawate kadunute eest ja käästis, et kõster ja kirikueestseisjad hääbunud lauawad olale wõtatsjid ja kirikusse wiiks.

Kui see jündinud, tõstis ta Kristuse altari, ajetas ta laewa laudadele ja naelutas ta ise nende külge naeltega, mis meri ära roostetanud.

Tema käjul tinnitati rist järgmijel päewal kirikueestseisjate pingi kohale seinale, kalliskividega ehitud kuldristi ajemesele.

Ja mere Kristus ei lahkunud sealt enam iialgi.

Ta tahtis jääda puule, mille peal mehed ta püha nime jurmatumil wiimast korda appi hüüdnud, ja paistis, nagu kõneleks ta ülew, walurikas juur:

„Minu rist on tehtud kõigi inimeste walust ja kannatusest, jest mina olen tõepoolest waeste ja õnnetuete Jumal!“

Mere kaldal.

Balti-Saksa luuletaja Christoph Mickvitz.

*Oh ole tervitatud sa, lai sinimeri,
täis tormikuhje laintevahu vilus!
Oh ole tervitud, kui päike kullateri
su peegli peale pillub imeilus!*

*Kord laiutad sa ennast püritumal kujul
kui kartva armu kustumatu iha;
kord tuules tasa turtsud, lustilikul tujul,
kord müristad kui hirmus, äge viha.*

*Sa paistad olevat kui sinisilm nii helge,
mispeale meremehe pilk siin heitub:
ta vahib, uurib, aga üks on talle selge —
ei aima ta, mis sügavuses peitub!*

*Ka minu hinges peitus palav tahõ
kord uurida mu armsa silmasina,
et teaksin kindlasti, missugune me vahõ —
ei aimanud, et elasin seal mina!*

Silmapiilgu mõju.

Belgia kirjaniku Georges Rodenbachi jutustus.

Maast jaadit, mil ta lestinajeks oli jäänud, elas ta floosterlikus üksinduses. Surnukabwatu, nagu ta oli — näis ta muutuvat tõsijeks kiviükujeks, silmadega, mis waatasid tühjusesse, ja paindumatute liigutustega, nagu mõni mar-morjanmas hawal.

Ühtkielt ja hirmfalt oli jee juhtunud, tema kirglikult armastatud mehe surm. Ta oli enese ühel sügishommikul oma töötoas maha lastanud — revolworiga, mis oli wäike nagu mänguasi...

See polnud kätategeiv draama. Ei kuul-dud paukugi.

Kui talte teatada taheti, et hommikuwaine walmis, leiti ta lauda wastu wajunud ole-wat, seal, kus ta harilikult kirjutas... Midagi peale wäike, juba tardunud werekwiguteje walgel, tihhjal tehniksiljel... Kandiline karmin-punane plekk... Nagu oleks punane leht sügis-likult wärvitud puult tänawal — läbi akna siise libiseunud ja sinna maha langenud... Kõik olid imestuses nii wõõre, rikka, õnnelikus abielus näiwa mehe wabajurma puhul.

„Miks on ta enese tapnud?“

Keegi ei leidnud wastust jellele kummalijele küsimusele. Oletati ja kaotati laiali lainujut-te. Ümalt leiti teadis jeda; ta teadis kangelas-likku ja tõsist põhjust. Kui tihti oli ta kuulnud armastatud surnut kõnelewat oma kirjanusli-ku edu puudumijest, ja kui tihti oli ta teda näi-nud kannatawat. Ta uskus, et teda walesti mõistetakse, kuna teda juba ta esimene raamat korrapealt kuuljaks polnud teinud. Kui tihti oli ta laununud: „Kuna ma rikas olen, peetakse mind asjaarmastajaks!“ Ja wahel oli ta juure lijanud: „Pärast minu surma saab mulle õig-lus wjats!“

Sel põhjusel oli ta oma elu lõpetanud. Leiti teadis jeda. Oma juurele kuulustungile oli ta õhwrilis toonud — elu, jõuise, õnne ja oma naise. See oli kiritegelik, kuid siiski ilu-w; esimeste kurbade kogumuste järgi polnud tal enam julgust oma teiste teoste awaldamijeks — nii jäi awaldamata kogu elutöö, uhe rida käsikirju täis liürilisi tundeid ja luuletiku hoo-gu, mis hiilgas paberitel... Teda mõistetakse teinekordki weel walesti, ta kumm waew jääb tajuta! Ta tööd olid ilusad ja kiitust wäärt. Kuid kuuljust wõidab ainult surmu. Nii siis walis ta surma.

Leiti ajus kangelasmeeljel lastunu töötup-pa... Preester oli jellest pihtafust lastunud, kuid üks jumal oli siia maha jäänud, jee ju-

mal, kelle mees ise pihtitsetud hostiast oli loo-nud. Paber oli kahwatu, nagu hapnemata leib ja hingestatud... Leiti korraldas pühad käsikirjad. Siin oli igajugu asju: romaaniid, esiseed armastujest, mõtted filosoofiaist, etüüdid moraali ja psühholoogia üle, ka draamad... Päewade kaupa istus ta siin, et neid uurida ja walmistas juurepäraseid arakirju... Ta ei lastanud enam majast... Kahwatu, nagu ta jurnugi — elas ta temaga edasi.

Kadunu pilte kuhjus ta ümber: fotograa-jiaid kõigil mõõblitel, igas wanaduses, seal kõrwal passell elujuures mõlbertil, mis edasi andis kadunu oliitroheliije näowärwi, ta kurb-meeljed filmad, ta wiinamarjajuu, nagu elaks ta alles, nagu tahaks ta kõnelda ja oma truud eluõpra tänada, et ta ettewalmistas ta lähe-dat, juurt kuuljust.

Leiti jattus ekstaasi: „Jah, ta oli geenius!“ Siis mõttis ta üle wõimust nutrus ja ühtlasi uhkus, ning ta kõrdas omale paremaks troos-tiks: „Jah, mina olen juure mehe leiti.“ Ta tegi otusjeks, need käsikirjad ruttu awaldada. Kirjanik oli nende heaks õhwerdanud oma elu. Ta pidi ruttu kuuljuse tajuks jaama, kuuljuse, mida ta seal iluwal ootas nukral näol ja wä-rijewal kätel. Leiti küis kadunu sõpradelt, kes samuti kirjanikud olid, milline oleks kõige pa-rem wiis, kuidas neid meisterteejeid awaldada. Ta luges neist peatükke ette, igatjes kiitust ja jundis sõbrad imestama. „Kas jee pole juure-pärane, ilu-w?“

Kuid iialgi polnud ta mõjuga rahul. Mi-nult keegi wana sõber walmistas talte head-meelt, kui ta jellele kõrd õhtul ihe peatükki ette oli lugenud. Ta on uus „Pascal!“ ütles sõber.

Suure mehe leiti! Leiti rõõmustas, tahtis kõik mee täna wõlja anda, et elutöö helgiks täies hiilguses üle maa... Skatedraal, mis oli ehitatud aastajadadeks ja mille wõlkuid pidid warijema kõik iihel päewal... Talle joowitati mõttest loobuda. Pikaline awaldamine, kõitest kõieni, korrapärase, awarabe wahaeegade järgi, meeldimat praeguisele uuustawale mas-sile enam... Nii jündis siis ta, ja järelejää-nud teostest ilmus esimene kõide sama waikfjelt, kui kirjaniku elu ajal, ja wõeti sama tuima ätskõikujega awatu.

Leiti pidi siiski lõpuks elust jälle oja wõt-ma hakkama. Ta oli liig woor jeks, et surma inglits hakata, liig ilus ja rikas, et mitte joo-

we äratada... Sugulaste juures, kus ta ainult veel käis, et end tojutada kirjutustööst, kohtas ta tihti üht elegant välimusega ühandat, kelle tungiv pilk talle kõneles armastusest, leina lõpuist ja kõigi lootuste uuest idanemisest... Megamiši kaotasid kirokujuu näojooned weidi oma liikumatusel.

Kui ühant ta otja vaatatas, siis tundis lest, nagu kannaks ta äkki punast roosi oma alatijel mustal kreppfleidil. Ta tundis, et see teda segab ja waevab, kuid samal ajal imbus temast läbi liginema kewade värin. Hommikul üllatasid teda armjad mõtted. Enam aega kulus tal tualetiks, ja ta pidi enese ka teifiti friiseerima, sest juba tundis ta enese wäsinud olemat jenisest juuksepalminimisest... Alati painas teda punase roosi tunne, tunne wastselt õitsele puhkawast, ala laienemast punasest roosist...

Ja ta unistas turtusest oma sugulaste majas, kus ta õhtuti wiibis... Polnud kahtlust, jellest mehest sai ta aru tuhande warjatud, awaldamatu warjundi teel!

Kuid see polnud ju võimalik! Tal oli ju tööd oma armja furnu mälestuse ja kuulsuse alal. Weel kulus hulga tööd, ja jellest ei jattunud ehk ta elusti. Nii siis tuli ta jälle tagasi, peitis enese mehe töötuppa, austas pilte, luges käsikirju, korraldas lõpmatu hulga kirju ja walmistas ilusaid loopiad.

Kuid siiski kistufid mõtted mujale... Ta käisi wäsis... Ta pilgud pöörfid magnetiliselt akna poole, wärskelt rohendamate tänawupuude külge. Ta wajus unistustesse, mõtles kohtamiste ja weskuste peale, mõtles mehest, kes ta eluteele astunud ja teda piüidib awatlelda truuduse murdmisele...

Siis hakkas ta uuesti tööle, wöttis juke ja kirjutasi, peatas ja luges maha kirjutatud oja uuesti üle: „Bea, see ei ole sugugi ilus!“ Sihu äratas temas pettumuse. Mõtted näifid labasjed, sõnad wärwitud olemat... Geeniuft warjas loor. Wese waimu piinasid kahtlused...

Ühtlasi kaswas hirm ja rahutus ühanda wastu, keda ta oma sugulaste juures nägi. Ta nägi teda nüüd tihti ja lähemas kokkupuntumises. Ühel päewal muutufid ta tumamad austusawaldused seefiwateks armastusawaldusteks ja liigutawateks palweteks.

„Teie olete liig noor ja ilus selleks, et alati furnuga koos elada!“

Wesf kihlas enese temaga.

Ainult üks asi fegas ta rõõmu, kuigi ta eluse ja armastuse tagasi oli astunud. Mis pidi neist käsikirjadest jaama? Siinapilgust peale, mil ta uuesti mehele läks, polnud see enam hiinnis ja kohane, et ta weel esimest piüdisjäädmustada. Eriti weel, et ta oma nime pidi muutma — ei tohtinud ta enam huri tun-

ta esimeje mehe nime kuulsuse wastu, tal polnud jeda õigusti. Kui ta weel tõeline geenius oleks olnud! Aga ta hakkas mõistma, et see kõik pettetujutus oli olnud, mille olid loonud walu ja hea usk. Ta oli armustufeta wõtnud were tõendufena, enesetappe pandina ja uskunud, et need tööd on jurematud. Kuid waene furnu oli oma üksindases uhkuses enesest liig palju arwanud. Ja ka ta ise oli sama wiga hiljem korranud. Ta oli kõike lugenud läbi piisarate prismat, ja seega walesti lugenud. Nüüd alles nägi ta käsikirja ennast. See oli kaunis kefspärane...

Ja kuna ta oma teist meest ei tahtnud alan-dada — jeda hoibes, mis esimene järgi jätanud — wöttis ta ühel õhtul terve pakki manuskripte ja wiskas nad Seine'i, nagu mõne lapsetorjuse, misti furnu, mis elujõuetu...

Pärast pulmi piühendas ta enese oma mehe tulewikule. Mees oli õpetlane, laialdane pal-jukirjutaja, tõiste ajakirjade kaastöölane, kes kirjutasi kõigest, ajalooft, moraalist, poliitilis-teft teadustest. Raine arwas, et mees tingi-mata pääseb akadeemiasse. Ja mõlemad aju-fid sel alal tegewusse ning haudufid plaane; nad andfid kafulikke dinerfid, külastasid mõju-kaid akadeemikuid, käifid ametlikkudes jaloo-nides.

Milline tegewusküllus! Organiseeritud tu-lispaft! Wesf täienes, mõtles wälja uusi ma-tekaife ja kombinatfioone. Seejuures alalõp-mata mõõrjilkäigud, mis pidid olemat redeli-pulkadeks.

Siiski oli tal selles tegewusrikkas elus fil-mapille, kus teda jüdametunnistus waewas. Ta oli pahane, et ta käsikirjad oli häwitanud. Kui aga need siiski olid meistertewesjed? Säara-jed mõtted tekkifid tal eriti neil päewil, kus ta auahned plaanid luhta olid läinud, kui oli ol-nud mingi pettumus akadeemia-lootustes.

Süüdi oli weidi mees ise. Raine tegi kõik, mis ta oskas. Aga mees oli jaamatu. Esime-jeega oleks asi palju fergem olnud... See oleks kõik läbi wiinud! Wesf lõppudelõpuks oli ta ehk siiski geenius! Südamepiin, et ta käsikirjad oli häwitanud, läks päewopäewalt painawa-maks ja ei annud talle rahu. See oli ju kuri-tegu olnud. Kuritegu furnu wastu, kes oma elu oli annud kuulsufe eest, kuritegu seltskonn-na wastu, kellele waja on ilusjat nagu igapäe-wast leibagi!

Lõpuks ei jaanud ta enam jüdamepiinale wastu; ta pidi kindlale arwamisefe jüudma, et oma kartusi ja kahtatjust rahuldada. Oma kir-jutuslawa jahtlis oli ta alal hoidnud mõne le-he, nimelt isiklikumad mõtted armastusest, mis, nagu ta tooford oli arwanud, tema poolt olid inspireeritud. Kord õhtul tahtis ta oma me-

helt nõu küsida. Ta pidi olema kohtunik; jest tema mõis, kui ta naije mõtteid jagas, tema efektiivsammust wabaks kuulutada, mille üle see end üleliia üles oli ärritanud. Ta wõttis lehed ja ütles lihtsast:

„Kas tead, ta on tah... kirjutanud... Olen hiljuti paar lehte leidnud.“ —

„Ah!“ —

„Kas loen sulle ette? Kui see mitte igaw pole...“

Ja ta luges nad talle tõesti ette. Kuid tahmatata ja teaduwjeta rikkus ta kõik kirjariitu mõju ja etendas tekstiga wale mängu. Ta toonitas wigu, luges head tehnikäljed liig ruttu, kiirustas üle paremate kohtade ja kihutas lõ-

pule kiireõ sõnamalingus, millest sõnad wõrmasid nagu ehmunud tari aowalguses. Ometi uskus ta, et ta jeda hästi oli teinud, ja lasi enese wallata järeletehtud turbuhest. Wõpüks tähendas ta:

„Eks ole? See on ju kõik halb?“

„Oh, muidugi!“

Seitsjaadik elas jest rahulikult ja waba olles kõigist kahtlustest; ta oli õnnelik uues elus ja uikle oma teise mehe peale, kellele ta kõik and kättesaadawaks püüdis teha. Ja eriti sellepärast oli tal hea meel, et ta nüüd esimesest lahti oli, kellest ta laurus:

„Ta ei oleks ometi kuigi kaugemale jõudnud.“

Waremed.

Hiina luuletaja Zhu-Fu.

Wastu paisates kohiseb sügisel paisunud weesi — tuul anühiseb anändades.

Dallid rotid, ehmunud minu liginemisest, poewad ruttu kõdunewa müüri alla.

Kes teaks täna welda, misjuguine würist see oli, kes ehitas kord jesse walee,

Millest ainult weel need waremed mäe-jalal alles on!...

Nagu finituhmid loegid asuwad waimud siin pimedates keldrites.

Dagunemid teel kuuled ja jaladuslikke kaebelhesijid;

Metsja ja õhu häälttega ühtinewad nad ime-taolijeks kookuõlats,

Ja algaw sügis ülendab pildi raskemeelist helewust... .

Kord elasid siin kuningliku kaja iludused; põrm ja tuht on kõik, mis üle jäi meist,

Ja nende punaste põskede ilust.

Nende läskija kuldõõlla ümber tungisid us-tawad wahid,

Ja kõigest jest toredusest annab tunnistust ainult weel kiviõhobu würisti kalmul... .

Jätun sügawas rahus, ja sügaw ärdus wa-jub mu südamesse.

Mgan laulu, mis mu kurbust suurendab — mu mitt muurtub nuukuanijeks.

Ah, eluteel, mida kõik käime,

* Kes teab, kui ligidal seisab meie eesmärk!

Mõtted.

Waski rahwa tõeterad.

Digus on ju kurta härjal,
kui ta wänka wankert weab,
asjatu kuid wankri käre,
jest mis tema waewast teab!

*

Kes ikka ainult paha wäägib wemast,
see tunneb ilma, kuid ei iseemast.

*

Muttu jookswa aja tiitwul
kaob ta häda elu witiwul.

Saare õpetaja.

Saia kirjaniku Wilhelm Lohjien'i romaan.

2

Tume fogu tõusis nende ees merest üles ja väike, nõrk tuli säras seal.

„See on Habeli saar, ja teisel pool seisab Gröde, seal, kus kaks heledat tuld on,“ jeltas paadimees ja jutustas, et ta sealt eile heinu toonud. „Seft paaril inimejel, kes seal elavad, on enam heinu kui ije tarwitawad. Weil, Hoogeroogel, on lugu teine.“

„Kas oleme Hoogeroogest alles kaugel?“

„Oleme tunni pärast seal.“

„Kus ta seisab?“

„Teie ei näe teda.“

„Aga kuidas Teie ostate siina minna?“

Peeter Dirksen naeris kajakesi.

„Sinna minna? Nagu see mõni kunst oleks! Criti temal, kes lugemata korda marus ja pimedas siit üle sõitnud!“

Jutt soikus nende wahel. Peeter Dirksen ei teadnud midagi jutustada ja õpetaja Eichstädt mõlgutas parema meelega ije oma mõtteid.

Umber tund aega hiljem tõusis paadimees üles ja wahtis tähelepanelikult ettepoole.

„Oleme kohal?“

„Ja, seal eemal see tuli — tuleb minu majast. Ei, ei, jääge istuma, kuni kaldale jõuame.“

Ta pööris paadi ümber, kiskus purje alla ja natuteje aja pärast libises paat üle liiwapõhja kuni ta seisma jäi, umbes kakskümme meetrit kaldast eemal.

„Peate juba niikaua paadis istuma, kuni purjed kinni seon. Ei ole kaju, et Teid kõhe kaldale kannan, seft üles kingule Te teed ikkagi ei leia.“

„Kaldale kannate?“ küsis õpetaja kaheldes.

„Jah. Weetõus kahaneb juba ja paat ei pääse enam kaldale. Sellega peate siin juba harjuma, õpetaja-herra, et jaapad õieti ainult toa tarwis on. Sellepärast me neid ei kannagi.“

Ta rullis purjed kokku, sidus nad kinni, tõmbas siis sukad jalast ja kääris pükkiääved põlwiini üles.

Siis pani ta pakid paadi äärele ja kargas üle paadiääre wette.

„Wim esiti pakid kaldale, siis on järg Teie käes.“

Silmapiilk hiljem oli ta pimedusse kadunud ja ainult sulin wees teatas, kuhu poole ta läinud. Siis waikis fulingi. Aga eemalt saarelt, mis nagu must sein pimedas seisid, tuli

friiskaw toon, ja siia-sinna wilkus tuli — tuli lähemale ja lähemale.

Õpetaja Eichstädt wahtis põnewalt sinna poole ja peaaegu ehmatas, kui paadimees äkki jälle paadi juurde ilmus ja temale ütles:

„See on minu tiitar, kes tulega ja kâruga kaldale meile wastu tuleb. Istuge mulle kufile ja hoidke enmast hästi ettepoole.“

Kartlikult ja abitult tegi õpetaja kâju järele ja julges waewalt hingata, kui Peeter Dirksen teda wanudes üle libeda kaldapinna maale kandis. Mees oli üle põlmede wees. Siis jäi weji madalamaks. Wiimaks kâis ta weetühja, madalat maad mööda, ja siis kerkis nende ette äkki arwata poolsteist meetrit kõrge jaareperw.

Õpetaja Eichstädt seisid kõwal maal, saarel, seisid ja wahtis oma ette pimedasse, kuna kiikuwate, kohisewate lainte laul ta kõriwas kõlas.

Silmapiilgu hiljem jõudis tuli tema juurde ja ta tundis ära neiu, kes kârü süttas, mille külge laudalatern seotud. Aralt waatas neiu mõdrale otja, kes temast ei hoolinud ja kasketti ei teinud mõne sõbraliku sõnaga neiu jäädant mõita.

„Oled sina jee, Naemi?“ hüüdis paadimees, kes weel kord wette paadi juurde oli läinud.

„Jah, isa,“ oli waikne wastus.

Nüüd pööris mõdras ümber ja ütles imes-tades:

„Sinu nimi on Naemi?“

Aga ta ei oodanud wastust, imestas weel silmapilgu piibli nime üle ja wahtis siis jälle pimedale saarele, kuni Peeter Dirksen wiimase paki oli maale toonud ja nüüd tema ees kõit kârüle ladus.

Sõnalaujumata läksid nad üle saare kingu poole, tüdruk laternaga ees ja wiimasena õpetaja Eichstädt. Kontlikult kerkis kahwatu wal-gus üle kâstemârja rohu, paistis suures ringis kord pahemale, kord paremale poole, peegeldus wahetewahel mõne weetire wetes ja läigitas kord sillakâsipuid, mis üle tîre wiisid. Wahetewahel ammus mõni weis ja tõusis raskepärastelt üles, nii et jalgrada wârises, kord määgis mõni lammas, ning jookkis kiiresti minema, jelle kõige wahel kinnus ja kîendas kâruratas.

Ei räägitud sõnagi, ja wiimaks seisid kõit kolm kõrge kingu ees atawârawa juures. Naemi awas wârawa ja laskis isa kui ta mõdra

siisje. Siis pani ta wärawa jälle kiini ja läks teistele majasje järele.

Läbi kassa, kahlidega ehitud koja astusid nad tuppa. Lahkesti mängis lambiwalgus kahliseintel ja ahju läikiwatel mesjinguööpidel.

„Wõlke pealt ära, herra õpetaja, ja istuge. Kutjun kohe oma naise.“

„Aga see tuligi juba ja teretas wõõrast.“

„Õpetaja ei istunud.“

„Soomiski kohe õpetaja maija minna. Minu mööblid on ju ometi seal?“

„Jah, aga —“

„Siis on kõik korras. Peamööbel, mis oma kirjutustoa jaoks tarwitati, on ju weel minu eelkäija seal, ja nagu koguduse ehitaja mulle kirjutas, on üks naine lubanud seal korra eest hoolitseda.“

„Muidugi, kõik on korras. Aga kohe esimehel õhtul wõõrasse, tühja majasje. — Ei tea, õpetaja-herra, jääge ometi homjeni meile. Olen juba kõik walmis pannud.“

„Ei, ei! Lähem kohe oma korterisse!“

Geiststädt ei teadnud isegi selgesti, miks ta nii kangekaelselt ise oma uude kodu tahtis minna. Oli see igatus wiimaks ometi täitsa oma päralt olla, wõi soow, selle päewa wiimaseid tunde ise oma soowide ja mõtete selksis mööda jaata?

„Kas Teie wähemalt ei jõöks? Pikk tee üle wee teeb ihukaks.“

Sel filmapilgul tuli Peeter Dirksen jälle tuppa ja ütles:

„Õpetaja majas on weel tuli. Binne on weel seal.“

„Kes on Binne?“

„Naine, kes Teie maja peab korras hoidma.“

„Siis läheme kohe. Rahtlemata on seal midagi õhtuöögiks walmis. Ja kui mitte, minule üks kõik!“

„Noh, kui just tahate —“

„Jah, ja pakid wõtame kohe kaasa.“

Ta jättis lühidalt jumalaga, ja siis kiinus käre jälle kingult alla ja walgus tantsis jälle kahel pool teed.

Uhe aiawärawa ette jõudes peatas Peeter Dirksen filmapilgu ja tähendas oma ette pimedasse. Seal seisid mingisugune must kogu ja sellest paistis tuhm tuluks.

„See on õpetaja maja.“

Ja siis küttas ta käre edasi.

Lai oja lahutas kirikumäe ühest teisest mäest, aga ojas ei olnud wett, sest praegu oli mõõnaaeg. Ainult isewäri sirin ja surin kuuludus nudast, kui nad üle silla läksid.

Kirikumäe jalal peatas Peeter Dirksen, wõttis pakid ja ütles: „Nüüd oleme kohal.“

Nad sammusid üles kingule, kõrge, liht-

saft kellatornist mööda, ja seal seisid nende ees wäike, furnuajast piiratud saarekirik, selle kõrwal õpetaja maja.

Dirksen tahtis seletust andma hakata, aga õpetaja Geiststädt ütles:

„Palun, mitte!“

Ta ei tahtnud täna midagi kuulda, waid tahtis ainult sügawat, pühalikku waitust oma peale mõjuda lasta. Ta seisid ja waatas üle haruldajelt kiirgawate walgete hawakiwide ringi.

Aga Binne oli nende tulekut kuulnud ja amas ukse. Kõledasti kisedas majaukse kõwa kell läbi õhtu.

Binne ei teadnud esiti, kes ta ees seisid; aga siis tundis ta laterna kahwatul kumal ära Peeter Dirkseni ja löi käja kofku:

„Jumalufene! Kas tulete juba? Mina ei ole weel kangeltski walmis. Arwasin, Peeter, et tund aega hiljem tuled.“

„Ei, Binne, uus õpetaja ei tahtnud süüagi, waid tuli kohe siia.“

„Oh ja Jumal küll, siis pean kohe teed tegema. Kui hea, et Melfi naine mulle kõik tõi.“

Ja ruttu läks ta tagasi maija.

Dirksen ja õpetaja läksid talle järele.

„Minge aga koju.“

„Aga tee . . .“

„Laste olla, armas naine. Olen juba üliõpilase põlwest jaadit enesele õhtuööki teinud ja ostan jeda weel nüüdki. Näidake mulle ainult, kus kõik seisab, mis proua Melf on toonud.“

Jutuldas naine tõrjus käte ja jalgadega. Aga kõik ei aidanud, ja enne kui ta aimas, oli ta õrnasti uksest wälja nihutatud ja leidis head ööd soowimiseks alles weel aega, kui ju Peeter Dirkseni kõrwal kirikumäe jalal seisid.

3.

Õpetaja Geiststädt oli üksi.

Ta seisid keset tuba ja waatas ringi.

Seal seisid lihtne mööbel, mis ta eelkäija maha jätnud. See mees oli linna läinud, mannermaale, ja oli seal ta naise wõtnud. Mis pidi ta seal tegema mööblitega, mis ta omale saare üksiinduse ajaks ostnud? Mad ei olnud ta uues kodus foodjad, ja rõõmus selle üle, et nüüd kord juba noore naise wõis koju tuua, oli ta määranud, et kõik, mis saarel tema päralt olnud, peab jääma ta järeltulijale, kui see alles poisimees on.

Uus õpetaja seisid ja silmitses jeda kõite. Lihtsam ja igapäisem wõis see waewalt olla. Sobwa seinä ääres, keset tuba kirjutuslaud punaseks peitsitud männapuust, seinä ääres mõned toolid, kapp, suur raamaturriul ja nurgas suitsulaud.

Opetaja Eichstädt naeratas, kui selle juurde astus ja kastikejed awas. Ühes nendes oli weel tubafat, teises sigarid ja ümberringi lauakandil rippusid mitu piipu. Nende küljes seisis jebel, millel lugeda: „Et sinu käsi hästi käiks!“ Selläija näis olevat olnud mees, kes Jumala sõna tarwitada oskas mitte ainult kantslisk, waid ka igapäewajele elu rõõmus ja mures.

Eichstädt tõstis lambi, käis üle põranda pandud kõwa waiba terve toa läbi ja walgustas ehteid, mis ümberringi rippusid. Mõned maakoerad, wõõrad, forratud, ilma sisetise kokkufilata. See pidi muutuma, kobe homme.

Ta läks läbi magamistoast, waatas pealiskaudjelt walget, ülestehitud woodit ja läks üle koha teise, suuremasse tuppa, milles ta patid seisid, ja jammus siis töök. Katel auras kolmel ja laual seisis leib ning liha. Ta ei tahtnud süüa, mõttis katla tulest ja läks jälle ehituppa, pani lambi lauale ja istus sohwal, nõjatas toele ning pigistatas silmad kinni. Walgus langes temale ja walgustas ta kahwatut, kuivetut, habemeta nägu.

Waikus wäsitas. Ta tõusis üles ja astus majauksest õue.

Taewas oli selgunud, tuhat tähte põles. Kaugel eemal rippus punane majakatuli nagu weretilk tumedal horisondil, ja lõunas, kaugel, kaugel eemal rebis Helgolandil tuli lähikese waheaegade järele pimedust. Ta jammus üle surruata, kalmude wahelt läbi ja ümber wäikse kiriku ning seisis siis oma mäe loodeküljel, mis siin just suure oja kaldal seisis — selle ojaääri oliid wood mullu kaewanud.

Seal teretasid teda Amrumi ja Sylti heledad tuled nagu suured, waiksed rahutähed.

Jah, nagu rahutähed! Ja töötamine ning püüdmine rahus ja walguses pidi olema ta elugi siin wäljas! Maailma täis rahu ja õndjust kehet mõrgawat merd tahtis ta üles ehitada, õndjate saareks pidi saama siin jee maalapike, mis nüüd ta kodu oli. Sest kui Jumala riiki iial kufagil siin maailmas osati ehitada, siis oli jee siin.

Ta süda jai täis pühalkust. Ta pani käed kokku, nõjatas hallile kirikumüürile ja seisis kaua ninga wahtis pimedale merele.

Ei olnud kuulda ligidal ega kaugel inimeste häält, ei olnud näha ka ühtegi maja.

Minult alati wahojad austripüüdjad kisedasid ojaades ning wäljas saare kaldal, ja taselesi karmeldas ning kohjes meri.

Oli juba hiline õõ, kui opetaja Eichstädt majasse läks ja magama heitis; ja ometi wawas ta weel kaua ja kuuldas õõ häält.

Wara hommikul ärkas ta jälle. Silmapilgu pidi ta järele mõtlema, kus ta õieti mii-

bis. Siis largas ta woodist ruttu üles ja waatas aknast wälja.

Seal seisis terve saar hommikupäikse paistel tema ees, kirju ja õitew, ainus juur waipe, mille kohal lood lõõritasid, ja mille ümber wood kohijesid ja wahutajid. Walged kajatiwad wälkusid walguses ja lugemata merelindude farja kisa kajas õhuft.

Ta jooksis õue. Mii ilusaks ei olnud ta jaart arwanud.

Nüüd seisis ta kõrgel kirikumäel, just pihastunud puuwõre juures, mis kirikut ümbritses, ja ta silmad suurdufid, et kõike nähtawat wastu wõtta.

Mii siis siin, siin pidi ta töötama ja tegujema!

Kui wäike ta kirik oli! Ühtne ehitus, toores ja kunstita, hiilgawpunane katus peal.

Uks oli lahti. Ta astus kirikusse. Wilu pimedus mõttis teda wastu, ja jee kestis tikki aega, enne kui ta filmad widewituga wilusid. Tema oli walgete, kõrgete juurlinna kirikutega harjunud ja nüüd rõhujid rasked laepalgid teda nagu wõiks ta waewalt hingata.

Silmapilgu kestis jee tunne. Siis alistus ta wäikse ruumi nõiduwusele.

Wähejed pingid oliid hallid ja nende wahel oli puistatud konnatarpe ja liiwa. Walgekulubjatud seinä ühel küljel rippus kunstitu kristuse kuuju. Selle oli kord wihane maruõõ kaldale wisanud ja nüüd oli ta niimoodi ära kasutatud. Teisel seinäl kleepis rikkalikult niferdatud, karjuwkirju kantjel, mille kirjast selgus, et ta kord seal oli seisnud, kus Rungholtsi rikkad kaupmehed ja laewnikud oliid rõõmjad olnud. Idajeinä, wõre läbi muust ruumist lahutatud, seisis altar, peaaegu täitja pimedas, sest walgus, mis kantsliga ehitud lõunaseina kahest aknast tuli, ei ulatanud altarile. Läänesein oli laudadega wooderdatud; jelle ees seisis harmoonium. Laest rippus alla tena Daani Orloglaew, jelle peal seisis kuldtähkil: „Kristjan VI.“ Sama nimi seisis ka madala ukse kohal punajel mälestustahwilil ja sõnad jelle all jutustasid, et kuningas Kristjan VI. aastal 1825, kobe pärast hirmsat weetõuju, siin käinud ja saare-elanikkudele troosti ja kingitust jaganud.

Opetaja Eichstädt seisis käigus, põhja- ja lõunakuhe wahel, ja wahtis ringi. Kui lihtne! Ja ometi — kui ilus! Kuipalju armastust kõrges, niferdatud kujudes, maalitud plekhtahwilites, kuivanud pärgades jeintel. Mii pidi jee olema ja ei wõinud teistiti ollagi. Ühtne, aga täis armastust ja rõõmu.

Ta istus altari astmele ja wahtis kaua ja täis waikset rõõmu üle pinkide.

Siis tõusis ta üles ja istus harmooniumi ette.

Täsa, arglikult libisejad ta sõrmed üle klavwide, ja toonid, mis pehmelt ja õrnalt läbi waiwate langejad, wäljendajad ta hinge mõtteid, ta unistusi ja soovide, ta lootusi ja tahteid. Wiimaks oli tal, nagu ei oleks ta weel itat olnud nii rõõmus ja waiwne ja õnnelik, kui täna, ja siis kajas täiel kõlal läbi kiriku:

„Kiida nüüd Issandat, minu jüda, ma kiidan teda jurmani.

Kuni weel elu siin ilmas näha, ma laulan talle alati.

Kes ihu, hinge annud mul, kiidetud olgu lõpmata.

Halleluujat, halleluujat!”

Ta hääl oli paisunud ja paisunud. Wiimaks kajas ta üle isegi harmooniumi häälest ja ta hõiskamine kajas wastu kirikuseintest, woolas wälja lahtisest uksest ja lehwis üle jurmaia wälja hommikku waitusje.

Laul lõppes, hääled kustusid.

Õpetaja Gichstädt istus alles orelipingil ja ta sõrmed puhkajad alles klavwidel, kuna ta silmad rõõmuhelgil latte wahtisid.

Seal kajas wäljast kojast wali astumine.

Õpetaja pööras äkki ümber ja läks tulijale wastu. See oli juur ja lai mees, linnamoodi riides. Minult siine meremehemüts, mis tal käes oli, tubetas meele rannaelanikkude laewa-meheülikonda. Julgesti tuli mees lähemale.

„Kuulsin juba kaugel rõõmust orelihäält. Siin kajab kõik selgesti kaugelt. Ja arwasin juba, et Teie see olete, herra õpetaja; jest üks ole kõigi, Teie olete meie uus õpetaja?”

„Jah, see ma küll olen.”

„Siis lubage, et Teile teetulemast ütlen. Mina olen koguduse eestseisja Melfs. Tere tulemast jaarele!”

„Täna Teid wäga. Tahtsin täna Teile tulla.”

„See on hea. Tahtsin Teid oma juure pa-luda. Olge täna meie külaline. Teie maja on alles korvatu. Ja kõik siin wäljas on Teile wõõras.”

Õpetaja Gichstädt ei raatsinud lahketa kutset tagasi lükata, ehk ta küll täna heameelega oleks üksi jäänud, et oma elumaja lorda seada. Naa Melfsil oli õigus, temale oli siin kõik alles wõõras ja selle muu juurest wõis ta kõige paremaid teateid saada, kui kiriku eestseisja juurest. Ka meeldis talle selle mehe ojaw, enesestmõistetaw ülespidamine.

Ja ta ulatas talle naeratades käe.

„Heameelega. Kuid enne pean weel majasse minema. Teie näete, olen kübarata ja tuhwikites. Igatfus ajas mu wälja.”

Nad läksid majasse.

„Siin on kõik alles jägami, herra õpetaja. Aga küll selle kõik lorda seame. Mitu Teid heameelega.”

Natuke aega hiljem läksid nad kirikumäest alla. Niawarawa ees — mäe ümbritsees aed — jäi õpetaja seisma ja silmitsees imestades neljast tugewast palgist tehtud tellingit.

„See on meie kellatorn. Tegime ta randahtutud laewamastidest. Suurte ehituste tarwis puudub meil raha ja jee torn siin teeb jedajama head, mis kõrged tornid teewad mannermaal. Meie kell on wana, juur laewakell, ja kõlab nii waljusti, et jeda mõnikord isegi Bellwormile kuulda on.”

Ja ta tähendas keffhommiku poole, kus heledas päitesewalguses juur, roheline jaar seis, millest kõrged torn üles tõusis.

„See on Bellwormi wana kirik. Torn ei ole aga tema oma; jee on wana warem, kus hatid ja kullid hauduwad.”

Nad wiibisid nüüd tajasel jaarepinnal. Maapiind oli kõwa ja kindel nagu rehealuje põrand ja rohi selle peal oli lühike ja pehme nagu waiw. Mitte wähemakki nähtawat piiri ligidal ega kaugel, ainult siin ja seal, kust oja läbi läks, mõni siid, purre wõi lihtjalt käjpuud. Kirikumäelt läks terve rida telegraafiposte kuni jaare idatipuni.

„On siis minu juures mõni telegraafi-jaam?” küsis õpetaja Gichstädt naeratades.

„See on merealuine telegraaf, kaabel, mis meid mannermaaga ühendab. See ei ole meil weel kaua. Ja ta tuli nii: Kui wana keiser 9. märtsil 1888. juri, ei teadnud mere siin jellest midagi, jest terve madal randmeri oli jääd täis. Ja nii tuli siis, et meie 22. märtsil rõõmsasti tema sünnipäewa pühitsejime. Alles pärast kuulsiime, et ta jurnud oli. Ja siis said nad mannermaal aru, et meile waja on telegraafi ühendust.”

„Mii üksi! See peab tore olema! Kui ligidalt siin inimesed üksteisega tuttawaks saawad!”

„Teie ei ole jaarlane, herra õpetaja. Küll talw Teile weel hirmu teeb. Sest asi on nii: talw ajab kõik kirikuõpetajad ja kooliõpetajad meist ära; ainult jaarerahwas kannatab kõik wälja.”

Õpetaja tahtis jüdisti wastu waielda, aga Melfs naeratas ainult ja tähendas käega ringi.

„Waadake, see wäike maalapike on meie kodu. See wäike, wäike lapike!”

Nad seisid mõlemad ja waatajad ringi.

Kahelja mäe, nendest mõned üheainsa majaga, jee oli kõik, mis rohelistel jaarel oli. Heledasti ja sõbralikult seisid majad päikse käes, ja pilwetumalt siras nende kohal sinitaemas.

„Kui imelik!”

„Ja kui väike! Kas näete eemal kõiki neid väikesti jaari? Norderoog, Gröde, Habel, Oland, Vangeneis, Nordmarich — see kõik juunitas aastajadade eest ühise maa ja meie kirikseisjäs kord poolel teel siit ja Urumi walgete joomede wahel. Ja nüüd on meil see väike riba. Kui ta meie kodu ei oleks! Aga ma ei jõudnud wälja kannatada, enne kui siia tagasi tulin. See on ju meie kodu. Aga Teie olete mõõras. Teile ei tähenda see tükike midagi.“

„Tast peab saama mulle kodu. Otsin ju kodu — maailma, kus rahu ja töö walitsewad.“

„Kuni jälle tagasi igatsete mannermaale. Oodate, kuni talw tuleb ja meie talud tihti päewadekaupa üksteisest jää ja wee läbi on lahutatud. Nastate eest oli meil Grödel noor koolõpetaja, armas, tore inimene. Ei kannatanud wälja. Kui merel jääkaas peal oli, jooksis ta elu hädahoitu andes üle jää mannermaale. Ei juutnud enam vastu panna. See waene mees. Kui kewadel jää julas, wiskasid wood ta furnukeha kaldale.“

„Aga mina kannatan wälja,“ ütles õpetaja Eichstädt tõsijelt. „Kannatan wälja, kuni sibile jõuan wõi huffun.“

„Ja mis on Teie siht?“

„Jumala riik maa peal!“ ütles õpetaja karedasti.

Melks ei wastanud midagi, waid hakkas äkki rutemini minema. Wõi siis niijugune oli jee uus õpetaja. Wõitlusehimuline! Fanaatik! Tal oli temast peaaegu kahju. Sest ta teadis, et tal siis raske wõitlus ees seisis, mis lõpulist kaotusega lõppes. Jumal, keda häda, hädahoit ja üksildus siin wäljas saarekahma siidamesse kujutanud, nägi hoopis teistjuguine wälja kui see Jumal, keda nad wäljaspool kaitsewalli jutlustasid.

Katuse aja pärast, kui õpetaja Eichstädt talle järele jõudis, pööris ta ümber.

„Siin on minu talu.“

Beetri mägi oli Hoogeroogil kõige ilusam ja suurem, ja majad, mis mäe keskpaigas seiswa sügawa meekraawi ümber seisid, olid toredamad kui teised majad saarel. Lumivalge oli aed, mis wäikest aeda ümbritses, ja nii mõnigi puu, tormist kõwerafs painutatud, kohises õlgatuste ümber. Magus reseda lõhn tuli meestele ninasse, kui nad kahe maja wahelt kitsast hästi rawitsetud teed mööda edasi sammusid, ja siis seisid nad kirikueestseisja maja ees.

„Astuge sisse, herra õpetaja, ja nagu Te tänan olete teretunud, nii peate seda olema alati!“ —

„Ei, ei!“ ütles proua Melks pärast lüha juures, „nii üsna üksi see ei lähe. Ja sellega ei lepi wana Binne ka mitte. Tema müüs

oma maja Peeter Dirksenile ära, kes sel juwel juwewõbraid loodab. Ja nüüd tahab Binne jälle Olandi minna. Olen temaga kaua kaubelnud ja temast ei ole Teile midagi saju, kui Teie teda oma majasse ei wõta. Ruumi on Teil seal küllalt ja eidel on ise omad mööblid. Ei, ei, wastupanemine ei aita.“

Ja õpetaja Eichstädt ei puninud enam, waid oli rõõmus, et proua Melks weel täna lubas Binne juurde minna.

Kui ta pärast lõunat kirikumäele läks, oli Binne seal. Tema majakraam seisis juba katusekambris ja ta talitas seal nagu oma kodus.

Üheskoos kraamimid nad pakid ja kastid wälja, ja kui õhtul lamp põles, walgustas ta lihtsaid, aga mugawalt sisseseatud tube, raamatuid, harmooniumi seina ääres ja suurt Kristuse pilti kirjutustlaua kohal, mille õpetaja oli seina äärde kahe akna wahel asetanud.

„Waadake, Binne, nüüd on meil mõlemil hea olla. Teie ülewal, mina all, mõlemad ühe katuse all ja meie kohal armas Jumal. Kord lootsin, et mu ema kord minuga ühe katuse all elab. Aga ta puhkab juba ammu hawas. Müüd peate Teie minule weidike ema asemel olema.“

Binne pihkis põllega pilmi, andis õpetajale wäiksest pigistades kätt ja lahkus.

4.

Tuli pühapäew, mil õpetaja Eichstädt kogudusele esimese jutluse pidi ütlemä.

Päew enne seda, pärast lõunat, seisis ta kiriku läänepoolse müüri ääres ja wahtis seal ligidalt möödawoolawasse ojasse, mis suureks laheks laienes. Umbes wiiekümne aasta eest, nii oli talle jutustatud, oli siin seisnud alles kindel maa. Metstik tormihoog oli kõik maa ühelainsal ööl ära wiinud ja kitsast kraawist umbes sada meetrit laia oru teinud. Müüd woogas weetõus wäljast sinna wäiksest sisse, nagu poleks tal aimugi wõitlusest ja häwitamisjõust. Saare idaküljelt ei olnud weest midagi rõõwinud. Seal ta weel kaswatazki aastate jookkul maad. Peaaegu nõrkematult tegi ta seda, aga juureloputatud maa kaswas ja kaswas, kuhjus kõrgemale ja kõrgemale. Suurte tammide kõrwal, mis kaugele madalasse merde wälja ehitatud, oli mudamaa juba mitme meetri kõrgune. Häwitamine ja ülesehitamine — mõlemad olid ühe ja sama jõu teosed; üks lõõstas kareda, halastamata ruffaga, teine wäikelt ja kannatlikult.

Nii kujutas õpetaja Eichstädt enesele ette ka oma elu: häwitada, mis tal sibile püüdes tahtuseks teel oli, — ehitada, õrna käega ehitada, mida ta tarwiliseks armas; uut maad asutada.

Ta ei kuulnudki, et wana Binne läbi surru-

aia tuli, ja waatas alles üles, kui eit juba ta ees seisis.

"Tulin ainult üttema, herra õpetaja, et lapsed siin on. Tahawad homjeks kirikut ehtida. Kas tohivad nad wõtit saada?"

"Aga heameelega, heameelega."

Sellepeale ei olnud ta ise mõelnud, ja tundis jelleile nüüd kahetundlikult rõõmu. Ta uskus laste soomis terve koguduse huwitust homje päewa wastu nägemat ja arwas, et see tema tulewajele tõlle heaks ettetähendusjeks on.

"Aga kust wõtamad nad lilled?"

Ta oli eidele järele läinud ja see tähendas nüüd naeratades karja punapõjeliste tütarlaste peale, kes aiawärawa ees seisis ja aralt õpetaja poole piilusid. Igal ühel oli korm punaseid rohunelte täis, mida saarel tuhandete kaupka kaswas, ja peale jelle meel hõbedalehelist koirohtu. Wärawa juures olid nad oma kunstiga juba kaitse teinud; ilus, kirju wanik kirendas jelle ümber.

"Waadake, õpetaja-herra? Do, meil ei ole lilledest puudust. Kui weel juwi tuleb, imestate jeda toredust. Siis õitseb igal pool nõndanimetatud boudestabe ja kõigilt saartelt tulewad inimesed enestele neid koju wiima."

Noor õpetaja oli ruttu laste juurde astunud, et neid teretada.

"Tulge aga siisse, lapsed! Kui ilus teie poolt, et meie kirikut tahate ehtida!"

Aralt järgnesid nad talle kiriku uksele, mille Binne juba awanud. Kui õpetaja nende argtust nägi, arwas ta, et parem on neid äkki jätta, siis lähed ehtimine paremini. Ta läks ije jälle wälja furnuataiale ja wahtis üle jaare.

Kui ilusjad ja waiksed talud olid — rahu pilt. Ta ei olnud weel kugilgi käinud ja peale kiriku eestseisja ja kooliõpetaja weel kedagi näinud. Järgnewad nädalad pidid ta kõigile tuttavaks tegema. Siin oli ju nii kerge kõigidega tuttavaks saada, sest saarel elas ainult enam kui sada inimest. Kuid hoopis teisiti oli asi juurlinnas! Ja jälle woogas ta rinda suur, püha rõõm, et jaare õpetajana oli siia tulnud. Siin wõis ta ju töötada; siin wõis ta ju igaihele midagi pakkuda, midagi olla!

Üle mere ja wee rändasid ta silmad kaugele, kaugele. Ta nägi lumivalgena järeawat Amrumi siia paisjwaat, suurt supelmaja, kõrget, sirget majakat ja tumedaid liivaluuteid nende taga, ja kaugeimal põhjas Langenese jaart, majakat Nordmarschil ja kõrgeid, uhkeid kirikuid Köhril ja punaseid katuseid Wyki suwituskohal. Kui lenasti ja trostiwalt kirjeld üle maa ja mere waatajaid! Dehtu nad jeda, temale oli lihtne saarekirik armastam!

Ta waatas kella. See oli juba kolm. Sel ajal tahtis kirikuteener Jaan Behrend tema

juure tulla, et kooliõpetajale kätte wiia järgmise päewa laulude numbrid. Need seisis jees, kirjutusklaual, ja õpetaja Eichstädt läks jellepärast tuppa, nõjatas toolile ja mõtles weel kord oma homje jutluse üle järele. Ja nii ei märganudki ta, et aeg kadus ja ta Jaan Behrendi oodata lastis.

See oli lõunaajal jaare randa mööda sammunud Osterendesje, jaare idaküljele, et seal oma lambaid üle waadata. Kui ta parajasti, känd püksitaslus, mere ääres seisis, tuli üks kiiresti purjetaw ühemastiline laew Bellwormist jaare poole. Ta nägi jeda juba, kui mees ta eemal lahti tegi. Seda pidi ta ju tundma. Miijugune puri oli Knud Larjenil — ja Knud Larjen oli tema sõber. Nad olid aastate kaupa ühel laewal sõitnud. Knud laewapuušepana ja Jaan kokana; jett jelle kunsti oli ta kätte õppinud, kui poisikejees ühe Firkentwårderi kalamehe jeltstis Põhjameres ringi sõitis.

Mis oli Knud Larjenil täna siia asja? Ta tuli iga kawe nädala talle Gjumist siia ja tõi jahu, wilja ning wahetewahel ka wärsket liha. Aga täna ei olnud tema päew.

Jaan unustas õpetaja ning kirikuameti, toppis piibu uuesti tubakat täis, pistis tubakatiiki juhu ja wotas.

Ja Jaan wõis oodata. Mingijugust muud kunsti ei ojanud ta nii hästi, kui tegewujeta ja mõttetult oodata.

"Saab ometi näha, mis ta õieti tahab."

Põõjaspais wiis siit kaugele wälja madalale merele. Weetõus ei olnud täna kõrge, ja jellepärast pidi laew Jaani arwates wäljas, paisu tipul, peatama. Ta tahtis temale wastu minna. Aga kui ta mõne sammu wankuwal paisul oli edasi astunud, kahmas ta käega kohudes jalast sinni.

"Araneetud walu! Terive kemade jättis mu rahule ja ma ei joonud ei wiima ega jurimuri. Ja nüüd tuleb ta uuseti!"

Ta kumberdas maale tagasi, loobus wastuminekust ja lastis mõistatujete jeketuse oma juure tulla. Kawa ei lastnud jee ennast ka oodata. Poole tunni pärast oli laew kaldal ja Knud Larjen mõirgas:

"Mis ja seal seijas ja wahid. Tule ruttu ja aita!"

"Ei jaa, Knud!"

"Ei jaa?"

"Ei!"

"Miks?"

"Du walu."

"Dollusewõju!"

Nüüd tuli Jaanisse elu, ja lõbus sõim kajas siia ning sinna, kuni Knud maale jõudis, wanaale jeltjimehele kowasti õlale löi ja ütles:

„Noh, sajata ja sõmma, siis läheme kõrtsi. Joome klaasi jurimuri.“

Seele paiste lehmis Jaani näost üle. Aga siis jäi ta tõsiseks, sügas kohmetult oma kollakat habet ja ütles:

„Ei tea, knud. Ja aega ei ole mul ka; pean kiriku juure minema. Uus õpetaja on tulnud ja mina pean numbrid koolmeistrile koju wiima.“

„Muidu ja Jumala sõnast juurt ei hoolinud.“
Ara lasje ennast wälja naerda.“

„Lubasin talle seda.“

„Jaan, tahan sulle midagi ütelda. Niisuguseid mehi ei tohi hellitada. Need on nagu kura-did: annad neile sõrm, mõtavad käre ja kõif. Tule kaasa! Wanale koolmeistrile on see ka ükskõik, tema mängib kõif laulud peast.“

Ja Jaan laskis oma pea jegi ajada, kuni ta enda wiimaks tell wiis wägivaldselt püsti ajas, oma kiriklikud kohustused meele tuletas ja teele läks. Ta nägu õhetas nagu ehapuna ja ta wäikesed wehikallid filmad olid pilulise.

„Mis on mul õpetajaga tegemist! Mina ei ole õpetaja, waid olen wana meremees. Mis-jaoks ennast laulu pärast wäsitada!“

Aga ta tüüris ometi kirikumäe poole.

Wõrearia juures pörkas ta wastu posti, nii et see pragises.

„Halloo! Laewadmetus maal! Ei tohiks wanale laewamehele juhtuda. Batiparda poole, Jaan!“

Samal filmapilgul astus õpetaja Eichstädt majast wälja ja sünnitses kohuwalt waarawat kirikuteenrit.

„Ja muidugi, õpetaja-herra, see olen mina! Ei pea keegi ütelda mõima, et oma kohuse unustan. Minu wana kapten ütles: „Jaan, ja jood küll wahel piirut palju, aga oma asja tunned!“ Ja muidugi, õpetaja-herra, nii on asi. Ja nüüd olen siin. Sain praegu tokku Knud Larseniga, ta wana meremees. Ja siis wõib juba arwata, kuidas asi läks. Aga mina ütlen talle alati: Sünnib, mis sünnib, oma kohust ei tohi unustada. Ja nüüd andke mulle numbrid kätte!“

Õpetaja Eichstädt oli kohumusest toibunud.

„Teie olete kirikuteener?“

„Ja muidugi, juba palju aastaid. Oh, kui paljude õpetajate juures olen ma juba olnud. Sellest ei ole Teil aimugi. Need wahelbudwad siin kui tõus ja mõõn. Meile kõigile on siinne elu liig waene ja üksik, eriti kui nad poisimehed on. Teie olete wiist ka poisimees. Noh, see wõib ju muutuda.“

Rõnda lobises ta rahulikult edasi. Aga õpetaja lähwas laredalt ta jutu jekka:

„Inimene, kuidas julgete niisuguses seisus-

korras minu juure tulla? Teie olete ju purjus.“

Jaan lähwas äkki sirgetks ja ta pilufilmad läksid suureks. Ta lähwas aiawarawast käre kärega kinni ja seisis tardinult.

„Mis Te ütlete, õpetaja-herra? Inimeseks nimetate mind? Noh, niisugune inimene, nagu Teie arwate, niisugune inimene ma ei ole. Ja seda ei tohi mulle keegi ütelda, ka mitte õpetaja. Kas ma jooanud olen wõi ei, ei puutu asjasse. Kui ma aga oma kohused täidan. Ja selleks ma siia tulin.“

„Herra Behrend.“

„Ei, ei, Teie ei tarwike midagi ütelda. Tunnen juba küllalt õpetajaid, kuna neid siin palju on olnud. Minule ei wõi Teie midagi ette puhuda. Tunnen ise asja. Minult et kirumisega liig wara peale hakate. Teised kõif ootasid wähenalt pool aastat, enne kui praegama hakkasid.“

„Aga herra Behrend.“

Kuid wanamees ei lastnud teda rääkida. Ta oli palawaks kõetud ja ei tunnistanud teiste arwamist.

„See jätke tegemata, õpetaja-herra. Ei ole ilus kiruda ja pahandada, kui peaksite rääkima kiriklikust armastusest, nagu seda Teie äri nõuab. Ei, ilus see ei ole. Aga oma kohused täidan ma ometi ja nüüd andke numbrid siia!“

„Teie ei lasje mind ju rääkida. Räägite ja räägite ja teate ise küll waewalt, mis räägite.“

Uuesti wihastas Jaan Behrend ja arwas, tema ei olla laps, waid teadwat selgesti, mis rääkawat. Ja jälle nõudis ta numbrid.

Asjata katjus õpetaja Eichstädt teda rahustada.

Tema ei andwat talle numbrid ühelgi tingimisel. Sest ta kartis, et waaraw Jaan teel kutub wõi koguni mõnekt sillalt sisse kutub.

Sillalt sisse kutub? Tema, Jaan Behrend, kes kaksümmeend aastat laewal wiibinud? Tema, kes kolm korda ümber Horni maanina sõitnud.

Kas wõi naera. Ja Jaan Behrend naeris, et kirikumüürid tajasid, wehkis kättega ja naeris, naeris ja naeris weel ifka, kui kirikumäest alla läks ning koju sammus.

„Ahahaha! Suurepäran! Sillalt sisse! Jie oma saarel ära uppuda! Mina, wana meremees!“

Ja naeris weel ifka, kui ta ju ammu oma kodus wiibis.

„Baari jurimuri pärast! Baari jurimuri pärast!“

Ja pätk ei olnud weel looja läinud, siis teadis ju ta terve kirla, siis oli ta ju kõiges wiies talus jutustanud, õpetaja kartwat, et saare elanik ise oma saarel ära wõitwat uppuda.

Uga kui ta ju kainemaks sai, läks asi talle ju segi, ja viimaks kuulis ta ainult veel uue õpetaja ähwardavaid sõnu: „Zinnene, kuidas julgete niisuguses seisukorras minu juure tulla.“ Ja tema südamesse kerkis wiha uue õpetaja vastu. Kas tahtis see jamuti teha kui teised? Uga tema, Jaan Behrend, ei lastnud oma eraelusse tungida; tema mõis teha ja tegemata jätta, mis tahtis.

Õpetaja Eichstädt oli talle kaua põrutatult järele waadanud ja siis maija läinud. Tal oli, nagu oleks ta riwetatud. Mõi siis jeda oli siin ka? Siin, puutumatu saarel, kus tema arwates Jumala riiki kõige ennemini mõis leida ja põhjendada. Esmesel silmapilgul oli kõik, mis ta südames rõõmsaid jooive ja uhted lootust peitus, puruks löödud. Suur kurbus waldas teda; ta istus kaua ja wetas pead raskesti kättele. Mis mõis ta kõik veel näha ja wadata, kui juba kirjuteener, kelle ta oma juure palunud, tuigerdades kirjumäele ilmub!

Biklamiist jäi ta rahulikmaks. Ja wiimaks rääkis ta enesele ette, et see hea on, et asi nii läinud. Tema oli ju siia tulnud töötama. Mitte kindlat wana ei tahtnud ta rawitseda, ei, ta tahtis uut ehitada. Ja siis ei mõinud ta ju ainult head leida. Pidi leiduma koht, mida ta mõis puhastada, et sinna peale kühwata uut! Siin oli niisugune koht. Ja seal tahtis ta alustada.

Ta tõustis ja wjustas ise kooliõpetaja Hanseni juure minna. See elas eemal koolimäel — weerandtunni tee kirjufust eemal.

Seledalt ja sõbralikult seisis wäike, puhas majakene puurde ja põõsastega, mida läänetuul küll jasinud ja käärinud, aga mis terwile ometi kenaks raamiks olid.

Kooliõpetaja Hanseni istus, lumivalge pea katmata, koolimaja ees pingil, suitsetas piipu ja katmata, koolimaja ees pingil, suitsetas piipu ja wahtis wäikeil silmil merele.

Õpetaja Eichstädt istus ta kõrwale ja jutustas, mis tal Jaan Behrendiga juhtunud.

„Olin otse põrutatud; sest ma tulin siia usus, et jeda siin iial ei juhtu“, lõpetas ta.

Wana Hanseni naeratas.

„Nüüd olen ma juba 40 aastat siin wäljas saarel, herra õpetaja. See on pikk aeg. Selle jooksul õpitaske nii mõndagi maha matma, head ja paha, rõõmu ja muret. Teie saate jeda ta tunda.“

„Uga jeda! Just jeda!“

Õpetaja Eichstädt oli enda ärewaks rääkinud. Ta oli nüüd jälle trostiw sõjamees, kes umbrohtu tahtis häwitada.

„Asi ei ole nii hull“, waigistas teine.

„Jah, on siis veel midagi hullemat?“ küsis õpetaja ärewalt.

„Nii ma jeda ei arwanud. Tahtsin ainult ütelda, et Teie arwamine, nagu leiatsite siit joomahimulise rahwa, õigustatud ei ole. No jah, no jah, siin juuakse nii külanil kui soojel päewil jurimuri; aga joodikuid on harwa. Meie ei mõtle siin nii, kui maal kuuenda walli taga, kus kord keegi ütles: „Du jõe, jooma jurimuri, ja on külan, jooma palju jurimuri.“ Ei, asi siin nii ei ole.“

Wanamees waatas jelle juures wäike lübuga oma ette ja mõtles rõõmsate tahwedhute peale, mis teda ta saaresõpradega olid ühendanud.

„Uga minua häwitan jelle juurtega“, pahaudas noor õpetaja.

„Urge jeda tehke. Mõi Teie peaksite jeda tegema, nagu üks Teie eelkäijatest, kes siin neljakümneandatel aastatel olla olnud. See läks majast maija, puuris rummivaatidele augud sisse, nii et kõik tühjaks jooksid, ja maksis kahju wälja. Kallis tõbu.“

„Uga Teie peate ometi aru saame, et Jaan Behrendi juures midagi peab sündima.“

„Hoidke ennast tema eest.“

„Tema eest? Miks?“

„Tema mõis Teie terwe töö luhta ajada.“

„See? Minul?“

„Tal on palju sõpru — ja Teie olete ainus mannermaa mees.“

„Mis Te jellega tahate ütelda?“

„Et Teie kui mõdra, kui mannermaalt tulnud mehe vastu umbusklik ollakse.“

„Uga see —“

„Rahustuge, herra õpetaja. Teie olete noor ja veel tormitseja. Laske enesele midagi ütelda miinul, kes ma siin nii kaua olen elanud. Siin jookseb aeg aeglasemalt kui wäljas maailmas, ja kõik meie töö walmib hiljem, tihti ei walmigi. Kas näete wäljas woogudes midagi musta? See on Norderoog, ühtik, elanikuteta saar. Wäikeses ütis, mis ta peal seisab, elatakse ainult juwel mõni päew, kui Bellworini niitjad seal wiibivad. Juba nelikümneand aastat tehwiw mu pilk iga päew sinna ja näeh, kuidas meie saar kaugemale ja kaugemale nihkub, sest et meri teda alati kääristab. Nii on lugu ka meie tööga. Meie näeme peaaegu ainult jeda, mis matame. Illesehitamist saame wähe näha.“

„Uga see on hirmus rõhuw ja julguströiw.“

Smetaoline hülgus seisis kooliõpetaja Hanseni siinifilmis, kui ta noorele õpetajale naeratahes näkku waatas.

„Miel on armas naine ja arwjad lapjed. Need on minu teawas ja maa, nad on minu tõbu.“

Kui rõõmsasti ja õnnelikult need sõnad kõlajid.

Õpetaja Eichstädt tõusis, läks paar sammuni kuni koolimaja nurkani, vaatas filmapilgu juurte jaarte poole ja tuli siis pikkamaisi jälle tagasi.

"Kui õnnelikult ja kindlasti Teie jeda ütlete, herra Hansen. Ja kui kõva ankruga kodus sinu olete. Mina tunnen waewalt, mis kodu on. Kaotasin wanemad juba ammu. Obedi-wendi mul ei ole. Bidin maast madalast wõõrastega läbi ajama. Tunnid, priitlanud, stipendiumid ja kõik jee fiibe, mis jelliga ühenduses, on mind siamaani elus jaatnud."

Ta ütles jeda wäsinult ja kurwalt, ja kaastundlikult pani talle wana Hansen käe õlale, kui ütles:

"Ja nüüd olete weel jia ütsinduse tulnud. See oli wäärjamm. Aga tulge õige tihti jia meile. Meie tahame Teile, niipalju kui jee wõimalik, koduajet täita."

"Ei, ei," tõrjus noor õpetaja, "jee ei olnud wäärjamm. Ja pealegi oli jee minu oma soov ja tahe. Tänan Teid. Aga ma usun, pean katsuma oma tööd üksi, üsna üksi toimetada. Pean ainult iseenele toetuma."

Ja nüüd hakkas ta tähelepanelikult kuulama Hansenile oma eluplaane jutustama. Ja mida enam ta rääkis, jeda enam jai ta waimustatud, jeda tugewamaks kaswajid temas usk ja lootus. Ta nägi kõik walmima oma ees, maalid jeda leekiwates wärwides ja jellepärast ei juutnud hall, terwet jaarte elu tundew kooli-õpetaja teda ta unistustest äratada.

Silmapilgu walitjēs nende wahel waius.

"Teil on ees juured ja raskeid ülesanded. Minul puuduts jels julgus. Aga Teie olete noor, Teie elu seisab alles Teil ees."

Ja jälle waiusid nad. Kumbki mõlgutas oma mõtteid. Õpetaja märkas, et ta sõnad joowituid wastutaja ei äratanud, ja jee teaduwus tegi ta waiusjels.

Warsti läks ta koduteele.

Hansen palus teda jääda, aga õpetaja ei tahtnud; ta tahtis õhtul enne oma esimeest jutlust üksi olla.

"Tulen homme enne kirikut teile", ütles Hansen, kui kihilist mäest alla jaatis.

Lai oja piiras koolimäge. Keset jeda seisis post, millesse jügaw, walgets wärwituid riba oli jisse lõigatud.

"Räete jeda posti, herra õpetaja. Oma koolimaja aknast näen jelle posti walget rida. Ülitab wesi temani, siis on karta weetõuju ja uputus. Siis on aeg lapsi koju saata. Jga-üks wõib oma mäele jõuda, enne kui wesi lerwe jaarte oma alla matub ja ütsilub mäed jaarteks muudab."

Eichstädt seisid stillal ja lastis filmad mõtetult üle weetõujumärgi libijeda.

"Herra õpetaja, Teie jutustasite mulle oma juhtumise Jaan Behrendiga, ja ma hoiatasin Teid. Kui wesi ford nii kõrgele tõueb, et hõdaoht ähwardab, siis manitsen Teid. See oli minu mõte, kui Teie tähelepanu jellele märgile juhtisin."

Eichstädt andis talle fätt.

"Mõistan ja tänan Teid. Head õhtut!"

"Head õhtut!"

Õpetaja sammus üle roheliste aajade kirkimäe poole, ilma et pleks tagasi waadanud.

Wana kooliõpetaja aga seisid weel kaua ja waatas temale järele.

Päike seisid madalas läänes Amrumi taga. Terwe taewas oli weripunane, ja wiimajed kiired läksid nagu kuldnooled üles tumedase leeki ning walgustasid walgeid siimajoomne, nii et nad nagu marmor sirasid. Meri oli peegelsile ja taewa wastuhelt lehwis tema peal kirjuis, järawais wärwes. Siis nõrtes hiilgus, nõrtes ja tumenes, kuni ta lõpuks üsna kahwatas, ja jeal, kuhu päike kadunud, äkki Amrumi hele tuli wätkuma hakkas. Heledasti ja jelgesti jaras ta jia — juur, waius rahustäht.

Kui wana Hansen pärast oma waius, mugawas, kahlitega ehitud toateses abitaaja wastas istus, tähendas ta:

"Luel õpetajal jaab olema raske elu. Tema tahab Jumala riiki tormiga wõita. Ma kardan, ta wõisib ära. Kui ta ainult siinwiibimiseft ei wõisi, et weil ford ju õpetaja oleks, kes kaua aastaid meile jääb. Mitame teda ja hoiame talle oma maja lahti. Ujun, tal puudub kodu, enam, kui ta jeda ije üles tunnistab ja mõndab."

Siis istus ta harmooniumi ette ja mängis, kuni teemasin laulis ja ta abitaaja tema õhtu-jõögile kufus.

5.

Järgmisel hommikul oli õpetaja Eichstädt juba warakult jalul.

Õsimene pühapäew!

Jjelaadi tunne waldas teda, pühapäewu ja kahtlemise tunne, ja ometi ta jälle täis rõõmu.

Ta oli hominikul kirikus olnud. Kui ilus jee oli. Liiwale pinkide wahel oli walgeid ja muste tigufarpe puistatud. Altarivõre ümber oli wanid jaarelilledest, samuti ka kantäli ümber, mis lõunajainal seisid. Jgal pingiothol oli lillekimp ja ijegi peatee kimpõrandale olid nelgid ja koiwhi puistatud. Magus lilleõhn täitis temne Jumalatoja.

Nüüd seisid noor õpetaja oma kirjutustoa akna juures ja waatas jaarele.

Päikjektired wälkujid kastemärjal aajal. Terwe meri oli waitne ning liikumatu ja peegeldus päikjest. Sügamini jätas aasjade haljus, tumedam jaaremajade puna, ras aasjade haljus, tumedam jaaremajade puna, ja heledamini ning selgemini kui muudu paistfid umberringi seiswad naabersaared madalast merest silma. Selle kõige kohal aga lõõritas ja hõistatas tuhathäälne lootestekoor, kuna kaldalt ja ojadest kajakate naer ja austrilindude hele tija kostis.

Kõrgemale ja kõrgemale tõusis päike. Õpetaja Eichstädt seisus veel ifka ja wahtis wälja.

Seal nägi ta taht poisji lustilikul jookjul lähenemat. Naerdes hüppasid nad üle kikkamast ojadest, noppisid siit-sealt mööda joostes mõne lille ja jõudsid wiimaks kirkumäele. Seal jäid nad äkki rahulikult, awasid ettevaatlikult wõrevärawa ja asusid juure kellatorni alla.

Üks neist wõttis taskust kella.

„On veel wiis minutit aega.“

„Oled ja uut õpetajat näinud?“

„Ei.“

„Minu isa nägi teda.“

„Nii. Noh, küll jaad veel sinagi teda kikkalalt wära näha. Wõta kõiest kofe minu kettis kinni, et kofe alustada wõime, kui aeg täes on.“

Ja nüüd seisid nad mõlemad, raske kõis täes, silmad taskutellal, mille teine poisj palgile kinnitanud.

„Nimene, misjuguine mast see on olnud! See oli wähemalt juur täislaew, peaaegu nii juur kui „Breijsmaa“, millel minu wend tüürimees on.“

„Tahti!“ hüüdis teine, ja siis tõmbasid neli tugewat poisjikkat kella, nii et kellahelmin waljus- ti kõlades üle saare heljus. Kolm korda kinnime kellalööki tahtis wälja päiksemalgusse. Siis jäi kõik jälle wait ja mõlemad kellalööjad lonkisid alla oja ääre. Neil oli pool tundi aega. Nimene kell pidi inimesed majadest wälja kühuma, ja pool tundi hiljem algas Jumalateenistus. Nüüd pikutasid poisjid ja tundsid löbu mustwalgedest austrilindudest, kel punased nokad ja kes, tähtjad nagu raeherrad, ojal- kaldal jolutasid, siis jälle kjadest üle aasjade lendasid.

„Lead, mis nad hüüawad?“

„Ei.“

„Nimene, kuula ometi! Nad hüüawad alati: „Kreditt, kreditt!“ ja siis tulewad juured naerkajakad ja hüüawad: „Ahahah! Ahahah!“

„Jumala eest, see on õige!“

„Jah, kuulsin jeda. Jaan Behrendilt, ja tema ütles, ta kuulnud jeda ühest juuritajalt Auruanis. Ja ta arwab, et see õige olla; jett

kes neilt kreditti soowiks, jelle naeraksid nad wälja.“

„Lead midagi muud veel? Mis tulepar- did hüüawad?“

„Ei. Aga jeda ei ole raske teada saada.“

Ja nad otsisid nimesid ja tõstasju ja ei jõudnud ometi kokkuleppele.

Õpetaja Eichstädt oli wahel ajal õpetaja- mantli selga pannud ja seisus jälle afna juures.

Ja nüüd lähenes üle aasjade igalt poolt inimesi, jeal oli hüppawaid lapsi, juttuwest- waid neidusid ja noorimehi, kangeid naisi ja mehi ja kõweraid, rahulikke rauke. Enamjagu naisi kandis kinnariideid, ainult üksikud tulid wanas, ilujas jaareiltoomas ehk rahwariides.

Seal olid nad kõik, kes tulid. Terwe kogudus. Täna ei jäänud keegi koju. Seal olid nad kõik. Kõik, kellele ta pidi olema ja tahtis olla hingetarjane ja nõuandja kõigis asjus, kõik, kes ühes temaga pidid ehitama ja alleshoidama Jumala riigi. Nad tahtsid siin wäljas kangel maastmast omapärase ilma luua, uue kuning- riigi, rahuriigi jett mäsawat ja andigawat merd. Misjuguine imetaulik, juur ja ilus mõte!

Poisid olid jälle kellatorni juure läinud; teisi oli neile veel lijak tulnud ja kõik aitasid nüüd tõmmata. Kuudas toonid üle wäikse jaare kohjesid! Terwe õht oli neist täis, ja kõik jaare rahwas jammus rõõmsasti ja palwelikult läbi kellahelina.

Jlma et õpetaja oleks märganud, oli wana Hansen sisse tulnud.

Kähku pööris õpetaja ümber ja läks wanale ruttu wastu.

„Teie homikust, herra Hansen. Teie olete juba siin?“

„Unustasin Teile eile ütlemata, misjuguine ford meil siin pühapäewal alati walitseb. Kee- gi ei lähe kirikusse, enne kui õpetaja kirikus on. Kolm kellalööki kuulutawad, et Teie tulete. Nüüd lähen poisitele näpunäiteid andma ja jean mängu tarwis noodid walmis.“

„Jah, tehke jeda, herra Hansen. Ma tä- nan Teid wäga Teie hoole eest.“

Kui Hansen jälle wälja astus ja üle wäi- keste jurnuata jammus, seisus suurem oja saare- rahwast juba talmude wahel, nrehed siin ja nai- jed jeal, ning ajasid juttu. Aga jutt ei edene- nud dieti. Uudishimu, misjuguine uus õpetaja dieti on, lämmatas kõik muu. Kuulnud olid nad ju mõndagi, jett Jaan Behrend jutustas oma lugu kõigile, kes jeda aga kuulda tahtsid.

Hansen waatas igale poole ringi, noogu- tas pead ja teretas, ja kõigilt nägudelt pais- tis, mis ta neile oli ja kuudas nad temast lugu

pidasid, jest juurem oja neist olid ju ta õpila-
jed olnud. Ja mitte üksi see, ta oli neid igas
asjas nõu ja teoga aidanud.

Kui ta Jaan Behrendist mööda läks, jäi
ta seisma ja tähendas muheldes:

„Täna kukub midagi kellkotti. Niipalju
kirikulisi on meil harwa.“

Jaan oli dieeti kawatšenud streikida, et jeda-
wiisi oma eest kätte maksta. Aga kui Hanjen
temaga rääkis ja talle jellejuures käe õlale pa-
ni, siis ei suutnud ta jeda teha, urijes midagi
habemesse ja läks talle kirikusse järele.

Sümapilg hiljem käis kolm kellasööbi.
Nüüd hakkas kogudus liikuma. Nüüd pidi
õpetaja tulema. Nüüd said nad teda palest
palesse näha.

Ja ta tuli.

Pühalik tõsidus seisis ta näol ja ta teretus
paremale ja pahemale poole oli tumm ja
möödetud. Ka kirikueestseisjast Melssist läks ta
tummalt teretades mööda.

Mõi siis niijugune oli ta. Pikk ja sihvakas
oli ta küll, aga ta wali ja uhte näis ta olemat;
Jaan Behrendil oli wist küll õigus.

Nad tungisid tema taga kirikusse, ja kuna
nad pinkidesse nihkusid, laulsid ja kõlasid har-
mooniumi toonid armsasti läbi kiriku.

Ja siis algas laul. Eiotja ei osanud teegi
dieiti peale hakata. Pinkidest kajas kärin ja
kõhatamine; kõik urijesid ja mõmisesid, aga õi-
get laulu ei tahtnud ega tahtnud tulla.

Nüüd lõpetas kirikuteener Jaan Behrend
oma paaswiteedi, unustas kõik streigihimu ja
mõtles ainult jelle peale, kuidas uuele õpeta-
jale näidata, kes siin saarel oskas laulda. Ja
tema, Jaan Behrend, ostas laulda. Seda oli
iga õpetaja pidanud tunnistama. Ei olnud
saartel kedagi teist, kes Jaan Behrendiga oleks
wõinud mõistelda.

Ja Jaan Behrend algas.

Ta ajus tejet kirikut, nõjatas ühe pingiohja
najale, pani käed kõhule kokku, lihtas pea selga
ja laulis. Nagu uduarw tormis ja marus ühe
marumühina ja lainteloksumise, nii kõmas
Jaan Behrendi hääl üle pinkide. Saarerah-
was tundis oma Jaani ja teadis, mis ta neile
oli, tõstsid pead ühtelt ja lahkesti muheledes
piisti, pöörasid silmad altarile, nagu oleksid
nad ütelda tahtnud: Noh, mis ütleb jelle kohta
uus õpetaja? See ei ütelnud jelle kohta midagi.
Aga esimese pasunapuhke juures ehmatas
ta ja kargas piisti, nagu oleks ta tahtnud wäl-
ja rutata, kuid oli siis jälle toolile tagasi waju-
nud. Ja nüüd weeres määratumate toonide
mürisew woog madala lae all, ikka waljumini,
ikka enam pasjudes. Sest nüüd laulsid teised
ka kaaja. Lapshäädled olid nagu hale kajaka-
tija, mis järsku ja lustilikult tõusis. Aga ras-

kesti, pikkamisi ja karedasti ragisesid jelle all
meestehäädled, mille tumedast raskusest wahete-
wahel mõni naiseheli läbi tungis nagu ärras
walutija.

Nüüd oli Jaanil kogugus forras ja ta wõis
oma jõudu pisut kokku hoida. Ta läks ristteele,
wahtis silmapilgu läbi awatud ufse saarele, kas
keegi weel teel on, ja pani siis raste ufse kinni.
Siin ja seal, kui laul tema arvates näis rau-
gemat, hõistas ta heledasti, laulis ühe rea
wõi ta mõne ühtiku sõna kaaja ja aitas koguduse
niiwiihi jälle jalule.

Nuwäärilikult sammus Jaan Behrend ta-
gasi, waatas mööda niimes üle mängija Han-
jeni õla noobile, noogutas rahulolles pead,
läks siis terwest kirikust läbi, wõttis altari ta-
gast kellkoti ja tuli jälle tagasi. Ja nüüd, kuna
ta kellkoti warre abil igale inimesel lõua
alla lihtas, laulis ta jälle, laulis, nagu ei
oleks midagi enne olnud, nagu oleks ta kõik
oma jõu jects silmapilguks kokku hoidnud. Ja
tema laul oli pahwe, tänu ja ähwardus ühtlasi.
Tajakesi algas ta, kui ritwa lihtas; aga häda
jellele, kes raha kottilastmise asemel ainult pead
noogutas! Siis oli Jaan Behrendi hääl täis
niijugust jõudu, et nii mõnegi kõhus ja oma
taskud weel kord raha järele läbi otjis.

Ja teistki kõlas ta hääl Peeter Dirkseni
juures, keda ta austas, kui Melssi juures, keda
ta ei jallunud, jest et ta temale joomise pärast
mõniford etteheiteld tegi. Ja nii oli ta hääl
kõiki ta tunnete skaala. Mis ime, et peaaegu
kõik saarerahwas oma kirikuteeneri ja eestlaulja
peale uhted olid. Wana Hanjen aga kannatas
Jaani pasundamise all, aga oli wõimeiu ning
pidi jellega ühes paljude teistega leppima.

Õpetaja Eichstädt seisis kantslis. Vihtne ja
aus oli ta hääl, ja lihtne ja kohane oli ta ta-
jutluse algus. Ja jellepärast kuulajaid saare ini-
mesed teda heameelega ja noogutajid wahete-
wahel ka heatskiites pead. Kui ta aga oma
mõtteid Jumala kirikust maa peal, nagu tema
jeda mõtles, neile ütles ja jelle juures walju-
maks, kirglikumaks, pealetungiwamaks muu-
tus, said ta pealtkuulajad rahutuks.

Nende saar pidi saama Jumala riigiks? Ei,
ei, see polnud nende asi. See wõis mannei-
maal sündida, seal oli neil jects enam aega ja
raha. Sest raha õhwerdada — jelle peale tüü-
ris see kõik lõpuks ikkagi wälja. Ja kõige pealt
täendas see nende isikliku õiguse, nende waba-
duse, harjumuste ja eriti nende mugawuse,
igapäewase logelemise wähenamist. Ja jeda
ei wõinud nad enestele lasta meeldida. Õpeta-
ja Eichstädt märkas jeda ja muutus weel aga-
ramaks, weel karedamaks, toonitas oma seju-
kohta weel ägedamalt ja nihkus oma kogudusest
sijemiselt ikka kaugemale.

Minult forð tuli ta temale jälle ligidale, kui oma lapseast rääkis, kui jutustas, kuidas ta lapsea ja noorusaastad waejusest ja puudujest läbi oli käinud. See oli neile kõigile uudis. Nende arust tähendas „õpetaja olla“ ühtlasi „rikas olla“. Siin jelle juures näis asi teistiti olevat ja ta rääkis sellest nii aujasti, et isegi nende juures, kes eiotja ta kirjelduse tõe juures kahelnud, südamlit kaastunne esile pääses. Nad teadsid, mis tähendab „waene olla“. Neil

kõigil oli ainult niipalju, kui igapäewajeks eluks waja läks. Nii mõnigi neist oli mõnel maruööl taotanud jelle wähejegi ja mõne tunniga weriwaejeks jäänud. Ja nüüd tuli nende juure teegi waeje päawilise majast, kes waejust tundis nagu jeda nemad tundsid. Selle juurest lootsid nad oma hädade jaoks leida jooja südame.

(Järgneb.)

Ameerika niskuwäljalt.

Norra kirjaniku Amut Samjuni jutustus.

(Lõpp.)

Mis pidin siis weel mina üttema, kes ma rohulagendikul peaaegu kõik juured olin taotanud ja aasta jooksul palja pea pärinud! Peale selle ei ajanud ma habet ja nägin wälja, nagu metjaline. Ma ei wõinud end Fredi lõwale seada.

Sellewastu olid wana Rodgers ja ta naine minu wastu lahked ja käisid minuga hästi ümber. Tihti juhtus, et proua Rodgers mulle sõõgi juures ütles, sõõgu ma enam pudingit ja koole. Wahetewahel küsis ta minult ka humiga, misjugune pruuk jelle ja teise asja juures minu kodumaal olla, aga Fredilt jeda ei küsinud, sest Fred oli Ameerikas sündinud ja linnast pärit.

Ühel hommikul oli Alice õieti ehtes. Ma arwasin, et ta linna lähes ja püüdsin igal kombel, et tohiksin teda sinna jõidutada. Aga ilmus, et ainult pühapäew oli ja ta ennast sel pöhhusel oli ehtinud.

Mina läksin tööle, täna kui eile, ja ei mõtelnud enam jelle peale; aga natuke aja pärast näen Alice kõigi oma ehetega wälja minewat Fredi juure kaugele lagendikule. Ja minu juure ta ei tulnud.

Nii järgnes päew päewale. Mina ei jõudnud Alice juures kaugeemale, ehk ma teda küll misjüks kutjusin ja tema wastu ka muidu väga tähelepanelik olin. Fred oli palju loomultikum kui mina ja ei esitanud ennast sugugi filma-paistwalt.

„Küll näed, ja teed asja liig tähtjaks!“ mõtlesin eneses.

Aga nüüd olin Alice juba ära hellitanud ja kui ma talle enam mis ei ütelnud, waid teda ainult Aliceks kutjusin, arwas ta jeda minu poolt ligidalekummiseks ja ei wastanudki.

Ühel päewal tarwitasin trikki, mis olin wälja mõtelnud. Mitu tundi kestew kõuewihm oli kändmise wõimatuts teinud; meie mõtšime hobueeslid lahti ja läksime koju. Mul puudus wahetujeks teine kuub, aga ma panin kuuwa järgi selga ja läksin westiwäl tuppa peretonna juure, kus jõe oli. Seal hakkasin kirja kirjutama; tahtsin näidata oma kirjutamisosa-wust ja tarwitasin jelle juures kuld julepead, nagu oleksin jellega alati nii harjunud.

„Si ole weel iial näinud inimest, kes nii kirjutada oskats!“ ütles proua Rodgers imes-tades.

Alice waatas tahtmatalt minu peale; ka Fred istus ligidal ja temaga ajas neiu juttu.

„Sina kirjutad kuld julepeaga?“ küsis ta.

„Leiade jelle kluja olevat?“ küsisin mina.

„Muidugi“.

„Munan ta heameelega teile, mis“, ütlesin ma ja ulatasin jeda talle.

„Mulle? Si taba“, wastas neiu lühidalt. „Aga ma imestan, et nii kalli julepeaga kirjutad.“

„Kirjutatate jellega, mis on.“

Tähendasin edasi, et olen jelle julepea sel-legilt saanud, ja andsin mõista, et jee teegi neiu olnud.

Aga seegi ei mõjunud.

Ja julepea jäi ka andmata.

Ma ajasin läbi, nii hästi kui oskasin, ja tegin kawatjuje kawatjuje järele. Nädal aega etendasin waikija ja tagasihoidliku mehe oja, et tas minu wastu kaastundmus ärkats, teije nädala olin rõõmus ja katjusin rutuliste, tabawate wastustega hiilgada.

Alice ütles ainult:

„Kui kaua wiibid ja nüüd juba Ameerikas?“

„Enam kui kuus aastat kõigega kokku“, wastasin mina. „Olen siin juba teist korda.“

„Ja sina, Freddie?“

„Olen siin jündinud“, oli Fredi wastus.

„Räed nüüd mahet“, ütles Alice mulle.

Seft kõige juurtjugušem oli jündinud ameeriklane olla. Alice nimetas Fredi ka ainult jellopärašt Freddie'ks, et jee ameerikalitumalt kõlaks kui Sakka Fred.

„Waata ta juukseid!“ ütles Alice ja tähendas Fredi juustele. „Kui kuld. Mis oled sina omadega teinud, Nut?“

„Kaotasin nad rohulagendikul“, wastasin mina. „Aga nüüd tunnen, et nad jälle tugevamaks jaamad ja uuesti kasvama hakkamad.“

„Nii, nii“, ütles Alice.

8.

Aga pidi tulema päew, mil minu täht tõesti kõrgel kõusis ja ma ajunduses lihtise aja wõidumees olin. Reed olid uhted tunnid.

Kõlla oli tulnud Rodgerside wäike lapselaps, kelle nimi Edwin. See poisike wiibis tihti minu jeltis ja tuli mulle rohulagendiku legi järele, kus ma ta siis adralt wõtsin ja hobueeslid lastsin juhtida.

Uhtel päewal, kui ta ajunduses wanaijaga ükfi oli, juhtus talle õnnetus. Wanamees talitas laudade juures, mida ta aidatrepist ülles tassis; üks neist laudadest libises ja tabas last filma fulmule. Edwin kukkus maha ja oli nagu surmu.

Ajunduses tõusis suur ahastamine. Alice hüüdis mind, kes ma kõige lähemal wiibisin, et ruttu koju tuleksin. Ma kiskusin hobueeslid adra eest lahti ja lastsin nad minna, kuhu ise tahtsid, ning jooksin ruttu koju.

Aga Alice oli wiist küll ainult pealiskaudsuse pärast minu poole pööranud, jett ta mõtles järele ja kiskus siis ka Fredi koju, jett et ta teda enam usaldas. Ta jundis Fredi ruttu hobuseid wantri ette rakendama ja linna arsti järele sõitma.

Kui ma ajundusse jõudsin, olid wanaema ja wanaija meelt heitmas ning nuttu ja ahastust oli palju. Proua Rodgers weeretask poisifi maa peal edasi-tagasi, ilma et poisj oleks arganud.

Minule tuli üks wana mälestus noorest east appi, ja filmapiil teadsin ma, mis teha tuli.

„Wõtte tal kuub jeltast ära“, ütlesin ma.

Minu habemenuga seisis woodis peapadja all — selle tõin ma nüüd ruttu kohale, niipea

kui tagasi jõudsin, kiskusin Edwini järgiwarrika ülles ja hakkasin ta wesejont kääwarrel läbi lõikama.

Naised kiltajatsid ja tormasid mulle kallale, nagu hullud; eriti Alice oli äge ning ütles, mina tahtwat last ära tappa.

Mina pörutasin jalga wastu maad ja kaskisin tal eest ära minna; jimm olla kaalul jurn wõie elu ja mina tahtwat last päästa.

Wana Rodgers leppis nende käredate sõnadega ja aitas kääwart hoida.

„Kas jee hea on, et tal aadrit lafete?“ küjis ta ainult.

Kui pijut jügawamale lõikasin, tuli weri, ejiiti ainult pišut, pärast kui peenike juga. Ma tegin sargi eest lahti ja kuulatastin Edwini rinna juures; jüda waitis.

Nüüd kahmasin poisifi jalgest kinni ja õõjtustasin teda, pead all hoibes, jüa-sinna. See jundis, et weri woolama hakkas.

Siis panin lapse jälle maha ja kuulatastin, — jüda põksus juba tajakesi. See oli kõige tõredam operatsioon, mida ial wõisfin joo-wida.

Meie kõik jeisime ja filmatsejime last. Uhtetäe õrmed liikusid pišut.

„Nüüd liigutask ta sõrmi“, ütles mr. Rodgers — rõõmu pärast poollambunult.

„Ta liigutask sõrmi“, ütles ka wanaema ja läks toast nuttes wälja.

Warsti peale jeda awas laps filmad ja pigistas nad jälle kinni.

„Ta waatask ülles!“ hüüdis mr. Rodgers. „Ta elab!“

Ja ta kiskus naise jälle tuppa ning ütles jeda ka temale.

„Too mulle pišut lõuendit“, ütlesin mina Alicele.

Alice jäi kauaks ära, ja mina lastsin seesmijelt ifka julgemaks; wõtsin jelle, millele mu waade just langes; jee oli küll walget lõuendit, mis mingijuguse töõ jaots parajasti walmis pandud, rebisfin jellest nelinurga wälja ja rebisfin peale jelle weel pišad ribad sidemeteks.

Alice tuli tuppa ja ütles:

„Oled ja minu hea lõuendi kaffi rebinud?“

„Mahtan ta Teile wälja“, ütlesin talle ja rebisfin edasi.

Proua Rodgers oli minu wõimust, täitsa uimane ja ütles küttele:

„Wait, Alice!“

Edwin waatask tihedamini ja tihedamini ülles ja wirises; wiimaks tahtis ta peahaawast kinni kahmata, mida mina ei lubanud. Siis waatask ta teadmal pilgul ülles ja ma nägin, et ta minu ära tundis.

Panin nüüd lapi awatud wesejonele ja jibusin sidemed jelle ümber; jeda õlefsin wõib

olla ka ju waremalt teha mõinud. Siis wiimine ta wõdisse ja wõtsime ta riidest lahti.

Ta jäi uimajeks; waheajal pesin ta peahaawa ära ja panin ka sinna sideme ümber.

"Müüd mõib tohter tulla!" ütlesin.

Ja mul oli jumalik meeleolu.

Uga kui pingutus rahunes, jäin nõrgaks ja tahtsin kofku warijeda. Ma wajusin toolile.

Natukesel aega hiljem tõusin üles, läksin majast wärtsiwil põswil wälja ja istujin talli taha maha; nüüd ei olnud ma enam midagi wäärti.

Jäin umbes kümneks minutiks istuma, siis koibusin jälle ja läksin aida juure, rakendasin loomad ette ja hakkasin jälle kündma. Olesin mõinud oma istmel magama jääda.

Kaks wõi kolm tundi kündsin wäljal. Siis tuli wana mr. Rodgers minu juure ja ütles, tohter käinud jeal, teinud Edwini haawa jälle lahti ja annud talle mõned tilgad. Mr. Rodgers palus mind õhtule jätta.

Seda ma tegin ja läksin tema seltsis koju. Meie ei rääkinud peaaegu midagi, aga ma nägin, kui tänuelik wanamees oli.

Mrs. Rodgers tuli mulle wastu ja ütles mulle:

"Tohter oli siin; ta usub, et Edwin elama jääb."

"Ta ütles, et aadrilastmine õige olnud", jattas Rodgers.

"Ta ütles, sina olla poisi elu päästnud", lijas perenaine.

Ja mul oli jällegi jumalik meeleolu.

Ülejäänud päewaoja olin tööta ja hulkusin ringi. Uga mulle ei teinud laisklemine löbu, käisin ringi ja tundsin igawust, kui mul ei olets häbi olnud jeda teha, ma olesin jälle adrale istunud ja künnud. Alice kohus olets olnud mulle paar sidamlikku sõna ütelda, aga selle asemel tuli ta ja ütles tighedalt:

"Sina põrutasid mulle jalga, Mut. Ara jeda teinekord enam tee!"

Mina ei tahtnud temale sõnagi wastata, nii wõimatu oli ta mu meelest sel filmapilgul. Wanad aga wõtsid emestele pähe, nagu olesin ma iseäralik mees, kes palju asju teab; nad jäid tähelepanelikult kuulama, kui mina midagi ütlesin, ja mulle näis, nagu olesid nad ta ju wahet tegema hakanud minu ja Fredi wahel, ja nimelt minu kasuks.

Näitufeks jaadeti mu ühel päewal linna uisu müüma ja midagi ostma, ja Fredi jeal juures ei olnud.

Kui ma oleskingi nõid olnud, üheainsa imeteoga ei mõinud minu wõjumõim igarwesti ometi weel maksmaks jääda. Kuna päewad weeresid ja Edwin paranes ja lõik jälle endifeks muutus, langes minu legu unustusse ja

ma käisin ajunduses jälle waejena ja wõidetuna ringi. Muundatus jelles ei tulnud.

Fred tuli minu juure ja ütles:

"Warsti tuleb külm ja küünd lõpeb. Mis sa siis peale hakkad?"

"Ei tea tõesti", wastasin mina. "Aga küll juba nõu leidub."

Frediga saime hästi läbi; meie wahel waeu ei olnud ja mina ei olnud pahane, et ta minu hobueesli-paari oli omandanud. Alice oli jelles süüdi. Fred ei olnud mitte pahemat jorti hulguks, ja alles jel aastal, kui ta töö kaotas, oli ta hulkuma hakanud.

Sellewastu oli tg edew oma tena näolapi päraft, ja kui ta naeris, awas ta juu ainult õige wahel, jekt et tal üks hammas puudus. Selle tagajärjel jai ta ilme, nagu olets ta huules peituma pilu läbi naernud. Uga see pas-sis talle, et ta juu nii wahel awas, jekt tal olid looduse poolest pakjud mokad.

"Naera weel natuke!" wõis Alice talle ütelda.

Ta siples kõrwuini armastusewõrgus.

Eht küll minu seisuford jandem ja minu armastus wastamata, ei puhanud Fredi just roosidel. Ta jutustas mulle, et Alice tema päraft wanemate poole pöbranud ja neile tunnistanud, et ta teda armastawat, aga wanemad olla nõudnud, et ta temaga tegemist ei teeks.

Fred ütles mulle:

"Sina pead meid aitama, Mut."

Ma tundsin ennaft piisut ülendatud olewat ja küsisin:

"Palud ja mind Alice tahtmisel?"

"Jah", ütles Fred, "tema joomis jeda".

Mina ütlesin:

"Siis teen ma jeda!"

Minu meeles mõlkus midagi sellejarnast, et mul wahest korda läheb Fredi oma uskumata juurmeelega teest kõrwaldada.

Wanad uskusid mind, ja ma küsisin ühel päewal Mrs. Rodgersilt, kas ta asundusest wõi linnaft pärit on.

"Asunduseft", oli wastus.

"See on aga haruldane elu noorele neiule — üskikus ajunduses", ütlesin ma. "Kuidas wõib jeal kellegiga tuttawaks jaada?"

Mrs. Rodgers wastas, olla ju olemas ümbruses seiswad ajundused. Ja siis kaidawat iga nädal linnaft. Uga muidugi, palju inimesi ei nähtawat.

"Ja kuidas on abieluse astumisejega lugu?" küsisin edasi. "Kas mindafje lihtjalt möddaminejale?"

Nüüd waatasid wanad üksteisele otja.

Neil oli wanem tütar ühe möddaminejaga plehtu pannud. Uga paari käsi oli hästi käi-

nud; noored inimesed olid maad võtnud ja asunifuks hakanud — wäite Edwin oli nende poeg.

Kahtlane olla see itka, rääkisin edasi. Kui kergesti võivat üks noor neiu mõnda wiletjat armastama hakata, ainult sellepärast, et ta kedagi teist ei tunne ja tal walikut ei ole.

Jah, sellepoolest olla mul täitja õigus. Nii olla asi tõesti.

Kahtlemata tulla ettevaatlik olla, eriti hulguسته wastu, nagu seda meie olla, ütlesin wanahele lõpuks.

Jälle waataksid wanad üksteisele otja ja said minu mõttest väga hästi aru.

„Seda ei jäta ema tütrele ütlemata“, mõtlesin ma. „Alice ei jäta Fredi küll maha, aga ta hakkab järele mõtlema minu sõnade tõsiduse üle!“

Aga ei kestnud kaua ja mina ise lõin oma sõnade pärast kartma; olin liig kaugele läinud — Alice wõis ära tunda, et ma Fredi wastu tööd teen. Sellepärast tarwitajin lähemat võimalust ja ütlesin mrs. Rodgerfile, Fredi asi olla hoopis teine, tema olla tubli pois, kelle minagi waliksin, kui neiu oleksin.

Ka seekord wõtsid wanad mind kuulda ja ma märkasin, et nad mõistsid, kui omakasupüüdmatu ma olin.

Ma luurasin neiu ühel õhtul pimedas ja tahtsin teda esiti kõnelema panna.

„Freddie sõber ja ei ole“, ütles ta.

„Mis ma siis tegin?“

„Oled temast paha rääkinud.“

Nüüd wiisin Alice ema juure ja küsisin jelt, mis ma Fredi kohta olen paha ütelnud.

„Ütleksid, hoitagu hulguسته eest, aga Fred olla erand ja tubli pois“, wastas ema.

„Aga ema, seda ja mulle ei ütelnud!“ hüüdis Alice. „Zumal õnnistagu sind, Mut!“

Whisket ja ärewalt lahkusin ma ja kasutasin oma hea seisukorra hästi ära.

Kui Fred mind weel kord palus enmast edasi aidata, siis ütlesin, mina ei tahtwat tema asjaga enam midagi tegemist teha. Selle põhjusjeks olla Alice ülespidamine.

9.

Muttes tuli Alice minu juure ja palus mind ta wanematele Fredist weel enam head ütelda.

See sündis õhtul, kui kõik tööd tehtud.

Alice tuli just minu ligidale ja lobas wähetewahel minu pluuwendõpe, nii et ma temale ligidamal seisin kui iial enne ja ta hingeõhugi tundsin. See õnn joomastas mind ja ma wastasin segaselt.

„Fredist? Hea küll, mis nimelt? Jah, ma teen kõik, mis nõuata.“

Ja ma ei teadnud, et Fred salamasti kuulas; aga ta seisis tallis ja kuulis kõik.

„Bealegi — mis pean ma tegema?“ küsisin ma. „Kas teate, mida Teie mult palute? Wististi olete ometi märganud, et ma Teid ise armastan.“

„Ei, seda ei ole ma märganud“, wastas neiu. „Sina ei ole seda iial ütelnud.“

„Ütelnud mitte, ei. Hoian tagasi. Tean, et hulgu olen ja Teid ei wääri.“

„See ei tee ei nii ega naa wigaga“, ütles Alice, „jest Freddie on see, keda mina armastan.“

„Ja siis palute minult weel abi?“

„Ei, ei“, ütles ta, „arme sellest enam räägime.“

„Kas Teie weel iial ei ole mõte tulnud, et ma ju küllalt omakasupüüdmatu olen olnud?“ ütlesin. „Aga Teie poolt ei ole ma weel sõnakestki tänu kuulnud. Peaksin ma nüüd weel kaugeemale minema, siis käits see inimese jõust üle.“

„Tean, et sa hea inimene oled“, ütles Alice.

„Enam aga mitte?“

„Ometi, sa tark mees oled ja ja saad kõigest ruttu aru. Kirjutad kui wäik.“

Aga seda, mida kuulda tahtsin, et ma peaaegu sama hea wälja näen kui Fred ja sama nõidum olen, seda Alice ei ütelnud.

„Kas te mind iial ei wõiks armastada?“ küsisin.

„Muidugi“, ütles Alice, „põhut, see tähendab.“

Ma meelitasin edasi ja küsisin:

„Kas Teie ei usu, et ma meie asunduse kõrgele järjele tõstaksin, palju raha teeniksin ja Teid kätel kannaksin? Aga mis teeb Fred?“

Alice waitis.

„Teie ei tea, mis mees ma olen“, ütlesin müstilisikult ja lasin aimata, et tal minust weel aimugi ei ole.

„Aga mina, mina!“ hüüdis Fred ja tuli tallist äkki wälja. Tal oli wigel käes. „See aimdus on mul sinust, et sa wilets waim ja alatu mees oled“, ütles Fred wihast, „ma lõõn ju maha kui koera.“

Ma hakkasin kartma ja tõstsin käe kaitseks üles.

„Jää rahulikult, Fred, ja lasje mind ära minna“, ütlesin ma.

„Minna. Ma lõõn ju maha, weel samol sekundil!“ kirjendas Fred ja tormas wiglaga minu poole.

Alice ei mõtelnudki wähele astuda.

„Ära teda tapa“, oli kõik, mis ta ütles.

„Sina oled mõrtsukas“, ütlesin ma Fre-

dile. „Ja ma palun sind, pane wigel käest, mõrtjufas!“

Aga Fred ei tahtnud leppida.

„Miipea, kui ja ennast liigutad, pistan in läbi“, ütles ta.

Mina istusin maha. Eest ma nägin, et Fred hull oli, nii et midagi parata ei olnud. Wiglapiste on hirmus ja ma kartsin oma elu eest.

„Mis ja wanadele minust ütlesid?“ küendas ta.

„Oled loll loom“, ütlesin ma. „Ei ütelnud midagi ja sulle ei tee ma enam midagi.“

Fred pööris wigla ümber ja lõi mulle warrega pähe. Jseäralkku walu see ei teinud.

Ma tõusin jälle üles.

Kui wigel jälle minu ligidale tuli, kahmasin ma jelle järele ja sain taht kinni.

Samal silmapilgul mõistis Alice, et nüüd Fredi hädaoht ähwardas; ta jooksis tuppä ja tei tja wälja.

„Kuhu, poisid!“ ütles mr. Rodgers. „Mis siin sünnib?“

„Küsiige Fredilt“, wastasin mina. „Tema tuli heinamaiglagä.“

„Neil oli heinawigel kordamisi käes“, jeltas Alice.

Nüüd nägin ma, et Alice paha inimene oli, ja ehk küll minagi paha olin, oli ta minust ometi hullem. Wihas läksin oma teed ja jätsin armastajate asjaks endid wabandada ja minu selga laduda, mis ise soowisid.

Aga järgmisel päewal läksin Fredi juure, kui see kündis, ja kästisin tal adrakt maha tulla.

Seda ta ei tahtnud. Siis andsin talle hea loopu löua alla, nii et ta wanus ja maha kukkus. Ja kättemaksuks ei leidnud Fred muud nõu, kui lõikas öösel, kui magasin, minu kuukselja puruks.

Meie kündsimine, kuni põllule jääkaas peate tuli, ja kuni ajani, kui maa külmama hakkas. Ja ühel päewal ütles mr. Rodgers:

„Nüüd, poisid, lõpetage kündmine!“

Meie wõtsime hobueeslid koha eest lahti ja läksime koju. Ja wiimast korda harjasin ma loomi, pesin neid ja andsin neile süüa.

„Ihm lähed pimedaks, warsti tuleb öö; teie wõite homseni siin olla“, ütles mr. Rodgers.

Ta awas wälja, kuipalju meil saada oli, ja mattis meile raha wälja. Mina ei olnud raha ette wõtnud, nii et ma enam sain kui Fred, kes ette wõtnud: uute riiete ja klibara tarwis, mis ta linnast toonud.

Mr. Rodgers pakkus mulle reisiks paremat kuube; ma wõiwat jelle linna, kaupmehe juure, jätta, ütles ta.

Ma pöörsin nüüd taskud ümber, et ta näeks, et neis midagi ei olnud. See ei oleks tarwilik olnud, aga ma tahtsin sellega oma aujust näidata.

Öösel kuulsin ma, kuidas Fred üles tõusis ja enesele kuue selga wõttis.

„Kuhu ja lähed?“ küsisin.

Tema ei wastanud.

Fred läks ja jäi.

„Tal on mingijugune kawatus!“ mõtlesin ma, läksin ukse juure ja awasin jelle. Wäljas oli pime ja külm, paar tähte kirjast taewas. Edaasi minna ma ei julenud, waid läksin jälle tuppä; ükskõik, mis sündis, parem oli eemale jääda. Mul oli ukse juures külm hakanud ja ma jäin õige raskesti magama; ärkasin alles hommikul.

Kui üles tõusin ja wanade juure läksin, ei olnud Fred weel tagasi tulnud.

„Kus on Fred?“ küsis mrs. Rodgers; tal oli loit walmis.

„Ei tea“, wastasin mina.

Ta läks nüüd õue ja hülidis, aga Fredi poolt ei tulnud wastust.

Nüüd ärkas eidesse aimdus, ta awas Alice toa ukse ja waatas sinna sisse.

See oli tühi.

„Kus on siis Alice?“

Eide nägu oli tuhatarwa.

Siis otsisime neid kõik igalt poolt, aga ei leidnud.

Aga tallis puudus Alice hobune ja wanter. Selge oli, et paar plehku oli pannud.

„Just samuti, kui meie wanem tütar“, ütles mr. Rodgers kohlunult.

Wana Rodgers oli kurb ja tunim, läks siia ja sinna, tegi ühte, tegi teist, aga ei leidnud kusaqil rahu.

Tema abikaasa oli, kes esimesena toibus ja ütles, wanema tütre käsi käinud hästi, küll siis juba nooremalgi hästi minewat. Wana-paari wiisil pidasid nad lapelapsi armijamaks.

Wäike Edwin oli maja päiksepaiste.

„Kui ja kord siit jälle mööda lähed, annan sulle heameelega tööd“, ütles mr. Rodgers mulle. „Kuhu ja reisid?“

„Edaasi lääne poole“, wastasin.

„Ara seda tee“, ütles Rodgers. „Otsi enesele linnas koht ja jää meie ligidale.“

Aga mina reisisin Kalifornia weiniwäljades.

Sindmõistatus nr. 11.

Kaks isa ja kaks poega jagasid omavahel ära kolm heeringat, nii, et igaüks sai terve heeringa.

Kuidas on see võimalik?

Seletused tulevad saata alloleval blanketil 1. oktoobrini 1922 s. a. „Romaani“ talitusele — Tallinn, Niguliste tän. 16.

Digete seletuste saatjate nimed avaldatakse „Romaanis“ nr. 14 ja loositakse nende vahel wälja:

1. Dr. Hans Kramer j. t.: XIX aastafada.
2. Artur Dinter: Patt were wastu.
3. Annie Besant: Elu mõistatus.

„Romaani“ talitus.

Sindmõistatuse nr. 8 seletus.

Kelber.

Sigeid seletusi saatsid:

Tallinnast: Anna Aljel, Oskar Bergert, Johannes Deubner, Ferdinand Hajemann, Oswald Havel, Jaanus Kain, Anna Keerd, Oskar Krause, Wiktor Kressel, W. Kwell, Hans Luugus, Udele Org, M. Katas, Elmar Rõimas, Gustaav Simuljon, M. Schäfer, Rudolf Tamküll.

Tartust: Joh. Jõul, Paul Jänes, Leo Martin, G. Milies, Johannes Pillikse, Anton Soti.

Walgast: Linda Jõul, Alef. Jürjenjon, Joe Kerd, Wlad. Miiirjepp, Udele Padjas, Erika Taba, Salme Timu.

Wõrust: A. Uben, Edgar Tints.

Wiljandist: Arn. Kurif.

Pärnust: Lydia Korb, J. Laur, A. Mängel, Alekxander Paara, Joh. Udikas.

Rakwerest: S. Keskill.

Narwast: Dr. Bergmann, Jakob Maas.

Baltiskist: A. Bachmann.

Haapsalust: Leonty Kaudjepp.

Kurejaarest: M. Lauri.

Sindi alemist: Johanna Jürwetjon.

Torist: Alji Kalbus, Andres Toht.

Tammikülalt: Mihail Karajin.

Kohest: Joh. Loorentjon.

Kohilast: Helene Söerus.

Sisust: Parfeni Walgemäe.

Digete seletuste saatjate wahel toimepandud loosimisel wõitsid ja said igaüks ühe aastakäigu „Romaani“ 1922 järgmised lahendajad:

Elmar Rõimas — Tallinnas, Maneeshi tän. 7, krt. 6.

A. Bachmann — Baltiski, Sillarti maja.

Helene Söerus — üle Kohila, Pähkla mõis.

Toimetusele saadetud kirjandus:

„**Walwe**“ nr. 28, Eesti Walwe-Liidu häälekandja. Hind 10 marka.

„**Raswatus**“ nr. 14, juuli 1922, 4. aastakäik, 32 lht. Eesti õpetajate liidu häälekandja.

„**ühistege lane**“ nr. 12, juuli 1922, 1. aastakäik, Eesti ühistege line rahwaleht. Hind 5 marka.

„**ühistege musleht**“ nr 7, juuli 1922, 12. aastakäik, Eesti ühistege laste häälekandja. Hind 15 mf.

„**Kaudeelane**“ nr. 1, juuni 1922. Kaudeelase ajakiri. Hind 20 marka.

„**Raswatus**“ nr. 15, august 1922, 4. aastakäik, 16 lht. Eesti õpetajate liidu häälekandja.

„Romaani“ talitusele — Tallinn, Niguliste tän. 16.

Sindmõistatuse nr. 11 lahendus on järgmine:

Lahendaja nimi ja täielik aadress:

(Allkirj)

Ajakiri

„RAUDTEELANE“

(ilmub kaks korda kuus),

olles ainsam Eesti raudteelaste ühine häälekandja, toob enese weergudel muu seas ka kõige uuemaid ning täielikumaid kirjeldusi raudteesjandusest, **teateid iga-suguste sise- kui ka wäljamaa reisuühenduste, weotariifide muudatuste ning täienduste üle j. n. e.**

„Raudteelase“ westeosas algas (2. numb.) ülipõnew romaan

„**TOOMAS KARGE**“

(jutustus lähemast minewikust).

„Raudteelane“ on müügil igas raudteejaamas (piletikasades, raamatukappides ja jaama kontorites) mille tõttu ta igale reisijale kergelt kättesaadaw ja seepärast on ka ärikuulutustel „Raudteelases“ wäga suur tähtsus.

„Raudteelase“ tellimisi ja kuulutusi

wõetakse wastu kõigis raudtee jaamades ;

Tallinnas: „Raudteelase“ kontoris,

Nürnbergi tänaw nr. 12, krt. 2.

Palutakse mitte ärawahetada ühe teise raudtee nimelise ajakirjaga, millisega „Raudteelase“ mingit ühist pole.

Igaüks,

kes metsa armastab, tellib ja loeb meie ainukest metsa- ja jahiasjanduse kuukirja

„Eesti Mets“

Mets on meie kallim vara, õppigem teda igapäevast tundma ja armastama! Selleks tahab kaasa aidata „Eesti Mets“, tuues igas numbris kõik metsasse puutuvad seadused, määrused ja ringkirjad, millele üleüldine tähtsus on.

Rutake tellimisega, veel on kõik ilmunud numbrid saada.

Tellimist võtavad vastu kõik Wabariigi postiasutused ja metsaülemad.

Kuulutustel

„Eesti Metsas“

on suur mõju, sest tema tellijate ja lugejate ringkond on ostuvõimeline ja laialine.

Lahkel käel vastu wõetud külaline.

Elu on muutunud ja just nimelt selle tõttu, et inimesed teiseks on läinud; ei ole enam neid sõbralikke, heatahtlikke isikuid, kes kaunistasid meie elu ja kitsast kodu oma tulekuga, pole enam niisuguseid külalisi, keda võiks vastu võtta lahkel käel. Üleelatud aja raskused on enesega kaasa wiinud meie ja ka tuttawate rõõmsa meele, hea tuju ja teise eest hoolitsuse tunde.

Ja ometi tunneb inimene wahetewahel tarwidust niisuguse külalise, säärase sõbra järgi, keda ta võiks vastu võtta lahkel käel, teades, et see külaline omapoolt talle pakub mis suudab, et ta teda oma westetega paneb unustama kõike seda, mis nii igapäewaselt hall ümbruses.

Sellest tarwidusest on aru saadud; Tallinnas on olemas kümnete-le tuhandetele ühine hea sõber, kes alati abiks, kus seda waja. See sõber on ajakiri

„ROMAAN“

sest ta on warustatud kõigi nende heade omadustega, mis nõutakse ühelt otsekohevalt sõbralt. Ajakiri „ROMAAN“ on sel põhjusel ka alati olnud külaliseks, keda vastu wõetakse lahkel käel. Tema rahwalik sisu, rahwuswaheline walik ja ladus keel on teinud temast Eesti loetawama ajakirja.

Talw läheneb, mõtelge aegsasti tellimise peale. Tehke seda weel täna. Üksiknumbri hind on 30 marka. Tellida võib ka teatud arwu numbrite peale, aluseks wõttes üksiknumbri hinda.

Adress: Tallinn, Niguliste tän. 16.

Kirjastus „Areng“